

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1001

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : Visionary Gleam

(2013 Pattern)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A)

(i) How did the astrologer convince Guru Nayak about his future ?

(ii) Comment on the six pillars of self-esteem.

(B)

(i) Comment on the ending of the short story 'The Gift of the Magi'.

(ii) Attempt a character sketch of Lachmi.

2. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A)

(i) Comment on the significance of the title of the poem 'A Red, Red Rose'.

P.T.O.

(ii) Do you think the poem 'Where the Mind is Without Fear' is relevant even today ? Give reasons for your answer.

(B)

(i) Elaborate the central idea of the poem 'If You Call Me'.

(ii) Discuss the poem 'A Red, Red Rose' as a love lyric.

3. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A)

(i) 'Unity in Diversity' should strengthen the nation. Discuss.

(ii) What, according to Karan Singh, are the avenues for service open to the youth today ?

(B)

(i) How does Dr. B.R. Ambedkar describe democracy ?

(ii) Comment on the significance of the title of the short story 'The Eyes are not Here'.

4. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A)

(i) How does William Wordsworth describe the city ?

(ii) What is the narrator's attitude towards the old woman.

(B)

(i) What message does Emily Dickinson convey in her poem 'Success is Counted Sweetest' ?

(ii) Describe the beauty of London city as portrayed in the poem 'Upon Westminster Bridge'.

5. (A) Attempt any *four* of the following : [08]

(i) Narayan ..... (leave) the house at 7 a.m. and
..... (wait) outside his house for the school bus.

(Use the verbs in brackets in simple present tense)

(ii) One of my friends is/are a film actor.

(Choose the *correct* alternative and rewrite)

(iii) My sister.....(play) cards when the flight .....
(start)

(Fill in the blanks, using the given verbs in their simple
past or past progressive forms).

(iv) Five hundred rupees are a fair price for this dress.

(Correct the sentence and rewrite)

(v) The boys are playing cricket.

(Change the sentence into simple present tense and rewrite)

(vi) Vijay complete his homework yesterday.

(Correct the sentence and rewrite)

(B) Attempt any *two* of the following : [08]

(i) Mr. Magan invites his senior colleague to his daughter's
wedding reception. Write a formal dialogue based on this
situation.

(ii) Your friend Priyanka wins the first prize in the dance
competition. Write a dialogue to congratulate her.

(iii) Madhuri advises Sujata on how to prepare for competitive
examinations. Write a dialogue based on this situation.

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1002

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

MARATHI

G-1 : आधुनिक मराठी वाङ्मय

(पुनर्रचित अभ्यासक्रम)

(2013 PATTERN)

- पाठ्यपुस्तके :— (i) मातृपंचक
(ii) मराठी विनोदी कथा
(iii) व्यावहारिक व उपयोजित मराठी.

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) 'वर्तमानपत्रकर्ता' या कथेत लेखकाने उल्लेख केलेल्या कोणत्याही दोन जोडधंद्यांची नावे लिहा.
- (ii) चिमणरावाना व्याख्यानाचे पहिले आमंत्रण कोणत्या मंडळाचे आले होते ?
- (iii) आचार्य प्र. के. अत्रे यांच्या कोणत्या कथेचा समावेश 'मराठी विनोदी कथा' या पाठ्यपुस्तकात केला आहे ?
- (iv) 'म्हैस' या कथेतील म्हशीच्या मालकाचे नाव काय आहे ?
- (v) सुबरावाने मास्तरांची तक्रार कोठे केली ?
- (vi) 'झोप' ही कथा कोणत्या कथासंग्रहातून घेतली आहे ?
- (vii) 'मी आचार्य अत्रे कसा झालो नाही' या कथेच्या शेवटी कोणता निश्चय केला ?
- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) सागर व धरतीमाता यांचे कोणते गुण आईच्या ठिकाणी आहेत असे कवी यशवंत म्हणतात ?

P.T.O.

- (ii) 'माझी आई' ही कविता नारायण सुर्वे यांच्या कोणत्या कवितासंग्रहातील आहे ?
- (iii) डॉ. सुहासिनी इर्लेकर यांच्या घराचे नंदनवन कशामुळे झाले होते ?
- (iv) ना. धों. महानोर यांची आई अपरात्री उठून काय करायची ?
- (v) 'मातृपंचक' मधील 'दैवत माऊली' या गटातील कोण-कोणत्या माऊलींवर कविता आहेत ?
- (vi) वि. दा. सावरकर यांच्या कोणत्या कवितेचा समावेश 'मातृपंचक' या संपादित काव्यसंग्रहात केला आहे ?
- (vii) 'मातृपंचक' मधील 'धरत्रीने दंडवत' ही कविता कोणी लिहिली आहे ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) वि.दा. सावरकर यांच्या 'सागरास' या कवितेतून त्यांचे राष्ट्रप्रेम कसे व्यक्त होते ?
- (ii) 'आमुची मायबोली' या माधव ज्युलियन यांच्या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- (iii) यशवंत मनोहर यांनी 'भिमाई' या कवितेतून डॉ. आंबेडकरांनी दलितांसाठी केलेल्या कार्याचे वर्णन कसे केले आहे ?
- (iv) 'गर्भ धरणीचा' या कवितेतून आनंद यादव देवाला कोणती विनंती करतात ?

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : [10]

- (i) पु. ल. देशपांडे यांनी 'म्हैस' या कथेतून मानवी स्वभावाचे दर्शन कशा-प्रकारे घडविले आहे ?
- (ii) 'मी आचार्य अत्रे कसा झालो नाही ?' या कथेचे कथानक लिहा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : [10]

- (i) 'जन्मदात्री आई' या गटातील कवितांच्या आधारे आईच्या थोरवीचे वर्णन कविनी कशाप्रकारे केले आहे ?
- (ii) 'काळी आई' या विभागातील कविताचा परिचय करून द्या.

4. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 150 शब्दांत उत्तर लिहा : [5]

- (i) व्यक्तिमत्व विकासावर प्रभाव पाडणारे घटक स्पष्ट करा.
- (ii) भाषण कौशल्यात येऊ शकणारे विविध अडथळे कोणते ?

- (ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा : [15]
- (i) प्रसारमाध्यमांचा सविस्तर परिचय करून द्या.
- (ii) 'वृत्तपत्र' प्रभावी संप्रेषण माध्यम आहे. चर्चा करा.
- (iii) बातमीलील सहा 'क' कार कोणते ? सविस्तर लिहा.
- (iv) प्रसार माध्यमांद्वारे घेतल्या जाणाऱ्या मुलाखतीची उद्दिष्टे सांगा.
- (v) महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या वार्षिक स्नेहसंमेलनाची वर्तमानपत्रासाठी बातमी तयार करा.
5. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच शब्दांचे मराठी परिभाषिक शब्द लिहा : [5]
- (i) Advertisement
- (ii) Calendar
- (iii) Employee
- (iv) Examination
- (v) Graduate
- (vi) Junior Clerk
- (vii) Literature
- (viii) Remand Home
- (ब) खालीलपैकी कोणतेही पाच शब्द शुद्धलेखनानुसार शुद्ध करून लिहा : [5]
- (i) पृथःकरण
- (ii) ग्रहपाठ
- (iii) अनुसया
- (iv) वांग्मय
- (v) एकादा
- (vi) शारिरीक
- (vii) शिबीर
- (viii) क्षितीज

G-1 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी
(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]
- (1) बोली व प्रमाणभाषा म्हणजे काय ?
  - (2) सारांश लेखन संकल्पना स्पष्ट करा.
  - (3) भाषिक कौशल्ये कोणकोणती आहेत ?
  - (4) मुद्रितशोधन म्हणजे काय ?
  - (5) वाक्प्रचार म्हणजे काय ?
  - (6) भाषांतरासाठी किमान किती भाषांची आवश्यकता असते ?
  - (7) खालील म्हणींचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :
(अ) नकटीच्या लग्नाला सतरा विघ्ने.
(ब) पि हळद हो गोरी.
  - (8) खालील विषयावर प्रत्येकी एक घोषवाक्य तयार करा :
(अ) रस्ते अपघात.
(ब) स्वच्छ भारत अभियान.
  - (9) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा :
(अ) कुणाशीही शत्रुत्व नसणारा.
(ब) सर्वात जवळचा व विश्वासू असणारा व्यक्ती.
  - (10) पुढील शब्द शुद्ध करून लिहा :
(अ) सत्रपरिक्षा
(ब) सक्षमिकरण
  - (11) पुढील कल्पनांचे एकत्रीकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा :
(अ) महाविद्यालयाचा प्रशासकीय प्रमुख
(ब) हवेत उडणारे प्रवासी जहाज

- (12) पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा :
(अ) डोळे झाक करणे
(ब) आगळीक करणे
- (13) खालील इंग्रजी शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक शब्द लिहा :
(अ) RESEARCHERS
(ब) FELLOWSHIP

2. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) वाचन कौशल्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
(2) 'भाषा हे समाजाचे आपत्य आहे' हे स्पष्ट करा.

(ब) पुढील दिलेल्या उताऱ्याचे सारांश लेखन करून उचित शीर्षक द्या : [5]
वेस्टर्न जगात युज अँड थ्रोची संस्कृती उदयाला यायची त्यांची कारणं असतील. मधल्या काळात ती संस्कृती वेगाने फोफावली खरी, पण आपल्याकडे हा विचार मुरायला सोपा नव्हे. पुरवून वापरण हे आपल्या हाडात आहे. आजीचे कपडे नातीला येईपर्यंत वापरायची पद्धत आपल्या करीता आश्चर्याची गोष्ट नव्हे. आपल्या संस्कृतीत फॅशन ही इतिहासजमा होत नाही, ती काळानुरूप नव्या स्वरूपात पुढे येते. राजस्थानच्या रेतीच्या पार्श्वभूमीवर उठून दिसणारे रंगीबेरंगी फेटे आणि मोजड्या पगड्या. राकट मर्द मराठ्याला शोभून दिसणारा भरजरी फेटा. कोल्हापूरी चप्पल, मुळात टोकाची विविधता आपणाला नजरेस भरते. तरी देखिल अंतरंगाचा सौंदर्याशी थेट संबंध आहे अस आपल्याकडे मानल जात.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 150 शब्दांपर्यंत संवादलेखन करा : [10]

शिष्यवृत्ती फॉर्म कशा प्रकारे भरावा यासंबंधी प्राध्यापक व विद्यार्थी यांच्यामध्ये झालेल्या संवादाचे नमुना लेखन करा.

किंवा

वहातूक पोलिस व हेल्मेट न घातलेला मोटरसायकल स्वार यांच्यातील सिग्नलवरील संवादाचा नमुना लेखन करा.

(ब) खाली दिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा : [10]

One day the king saw a poor man working in the field. It was a very cold day, but the man had very few clothes on. He was singing merrily while he was working. The king went to him and said, "Don't you feel cold in this weather?" The man replied, "No, I don't feel the cold. You see that I have to work very hard. That makes me warm." Then the king said to him, "You seem to be very happy. Are you really happy?" The man replied, "Of course, I am. I have no time to be unhappy."

4. (अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 300 शब्दांपर्यंत निबंध लिहा : [15]

- (1) 'सेल्फी' च याड
- (2) जीवन गाणे गातच रहावे
- (3) राजकारणातील युवकांचे स्थान

(ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 300 शब्दांपर्यंत चिकित्सक परीक्षण करा : [15]

- (i) महाविद्यालयात निवडणूका हव्यात की नको
- (ii) रस्ते अपघात एक समस्या
- (iii) आजची शिक्षण व्यवस्था

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1003

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
FRENCH (BEGINNERS)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— 20 marks are reserved for the oral exam.

Q.1] Répondez aux questions suivantes en phrase complète. (5 au choix) [10]

1. Nommez deux monuments touristiques à Paris.
2. Nommez le fleuve qui coule à Lyon ?
3. Nommez les jours du week-end.
4. De quelle couleur est le ciel en été ?
5. Quelle partie du corps nous aide à écouter la musique ?
6. Nommez un vêtement qu'on porte en hiver ?
7. Nommez deux légumes de votre choix.

Q.2] Lisez le texte suivant et Répondez aux questions suivantes : [10]

La famille de Vincent.

Vincent a 18 ans. Il a une grande famille. Il y a des parents, une sœur cadette, des grands parents dans sa famille. Il a aussi les oncles et les tantes. Il n'a pas l'oncle paternel. Il a une tante paternelle et deux tantes maternelles. Ses tantes lui font souvent des cadeaux. Ses oncles et les tantes n'habitent pas dans la même ville. Ils se réunissent au moins deux fois dans une année. Il est heureux quand il est en famille. Sa famille est très importante pour lui.

A) Les questions :

- a) Quel âge a Vincent ?
- b) Combien de membres y a -t-il dans sa famille? Nommez les membres.
- c) Que lui font ses tantes ?
- d) Qu'est -ce qui est très important pour Vincent ?

B) Dites vrai ou faux :

- a) Il n'a pas de grands parents.
- b) Ses oncles et ses tantes habitent dans les villes différentes.
- c) Son père a un frère.
- d) Ils se réunissent deux fois dans une semaine.

C) Donnez les contraires des adjectifs.

- a) grand × _____
- b) heureux × _____.

P.T.O.

Q.3] La grammaire et le vocabulaire :

[40]

A) Mettez les verbes aux temps donnés : (10 au choix) (10)

1. Le médecin _____ (être – au présent) à l'hôpital.
2. Nous _____ (parler – au présent) le français dans la classe.
3. Je _____ (avoir – au présent) un stylo.
4. Pauline _____ (venir – au futur proche) demain au collège.
5. _____ (regarder – au présent) – vous le match de cricket ?
6. Antoine et Marc _____ (être – au présent) des amis.
7. Il _____ (choisir – au futur proche) ses matières demain.
8. Nous _____ (manger au présent) des fruits.
9. Je _____ (écrire – au présent) une lettre à mon ami.
10. Elle _____ (prendre – au présent) le cours de danse.
11. Je _____ (recevoir – au présent) un colis.
12. Que _____ (préférer – au présent) – vous boire? du café ou du thé ?
13. L'arbre _____ (grandir - au présent) vite.
14. Tu _____ (lire – au présent) au moins un journal chaque jour.

B) Complétez les phrases avec les pronoms corrects : (3)

1. Ce film, a - t- ____ un grand succès ?
2. Elle ____ appelle Marie.
3. _____, il aime le cricket.

C) Mettez les phrases au négatif : (3)

1. Il achète le pantalon.
2. C'est une table.
3. Il y a un arbre.

D) Complétez les phrases avec les adjectifs suivants à la forme correcte : (4)

(indien, ce, nouveau, leur)

1. _____ homme d'affaire voyage beaucoup en Europe.
2. Sania Nehwal est _____ .
3. Les étudiants ont peur de _____ enseignants.
4. Est- ce que vous avez des _____ livres ?

E) Trouvez la questions aux réponses données.. (4)

1. _____ ? (Utilisez « Est-ce que »)
- Non, ce n'est pas un cahier.
2. _____ ?
- Oui, il y a des fruits.
3. _____ ?
- Thomas donne le stylo.
4. _____ ?
- La robe de Jeanne est jolie.

F) Mettez des articles définis /contractés : (3)

1. Elle veut ____ livre.
2. Vous aimez _____ café.
3. Ils prennent le livre _____ professeur.

G) mettez les phrases à l'impératif : (3)

1. Tu ne regardes pas la télé maintenant.
2. Vous parlez plus fort, s'il vous plaît.
3. Tu remplis cette fiche d'abord.

H) Complétez les phrases avec les prépositions correctes : (2)

1. Daniel vient _____ Paris.
2. Le soleil brille _____ le ciel.

I) Trouvez l'intrus : (2)

1. Homme, femme, étudiante, directrice.
2. Livre, cahier, stylo, guitare.

J) Donnez le mot correct : (2)

1. Le père de votre cousin : _____ .
2. Quand la température est plus de 30°C, il fait _____ .

K) Reliez les colonnes suivantes : (4)

	A		B
1.	La Tour Eiffel	a.	Je vous en prie
2.	Il neige	b.	La nièce
3.	La fille de la sœur	c.	monument
4.	Merci	d.	En hiver.

Q.4] Traduisez le texte suivant en anglais :

[10]

Bernadette est une jeune informaticienne. Elle a 24 ans. Elle travaille à Capgemini. Elle habite à Paris. C'est une fille intelligente et sérieuse. Elle a peu d'amis. Elle aime lire. Elle lit toutes sortes de livres. Sa passion, c'est le cinéma. Elle regarde beaucoup de films. Elle préfère aller au cinéma chaque semaine pour regarder un film.

Q.5] Écrivez une composition sur UN de sujets suivants :

[10]

Ma saison préférée

OU

Ma maison.

FRENCH (ADVANCED)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— **20** marks are reserved for the oral exam.

Q.1] Traduisez le texte suivant en anglais.

(10)

La nourriture est la plus importante pour la santé. C'est l'une de trois nécessités principales de l'homme. La nourriture saine est la meilleure solution pour être en bonne santé. Tout le monde a la manière différente de prendre le repas. Les Français prennent moins au petit-déjeuner ainsi qu'en Inde ou en Angleterre, on mange beaucoup au petit déjeuner. En France, le petit déjeuner consiste en une boisson chaude, le plus souvent d'un café noir ou au lait. Plusieurs Français prennent des tartines de pain beurré et de la confiture. Les enfants mangent parfois des céréales. Il y a peu de temps pour la plupart des gens pour le déjeuner. Alors, ils mangent peu et souvent rapidement par exemple un sandwich, un fruit. Le dîner est avec la famille. Le fromage et le café sont deux aliments typiques de la cuisine française.

Q.2] Répondez aux questions suivantes. (3 au choix)

(15)

1. Quel est le thème du poème « Pour toi mon amour » ?
2. Comment est la relation entre Victor Hugo et Léopoldine manifestée dans le poème « Elle avait pris ce pli... » ?
3. Quel est le message de la fable << la cigale et la fourmi >> de La Fontaine. Expliquez.
4. Faites le portrait de l'aveugle en vous basant sur la leçon « L'aveugle de Pont Neuf »
5. Pourquoi M Jourdain nous fait rire? Que veut dire Molière dans cette pièce "Le Bourgeois Gentilhomme?" Expliquez à travers la scène 4 "La leçon d'orthographe"

Q.3]A) Écrivez un dialogue sur la situation donnée":

(10)

1. Vous êtes au restaurant avec vos amis. Vous commandez le repas en discutant avec vos amis. Écrivez le dialogue entre vous et le garçon.

OU

2. Vous voulez aller à Kerala. Alors vous allez à une agence de voyage pour demander les renseignements. Imaginez le dialogue entre vous et le personnel.

B) Dites vrai ou faux :

(4)

1. Jean est le prénom le moins répandu dans la population française.
2. La semaine du goût est réservée aux enfants.
3. Les nouvelles gymnastiques des années 80 tendent à disparaître.
4. Les enfants et les adultes se déguisent pour l'Épiphanie.

C) Reliez les colonnes :**(4)**

	A		B
1	Le football	a.	Le vélo.
2	Le rugby	b.	La lyonnaise
3	Le tour de France	c.	Le ballon ovale
4	La pétanque	d.	Le sport le plus populaire

D) Dites autrement :**(2)**

1. L'allongement : _____.
2. À la carte : _____.

Q.4] La Grammaire et le Vocabulaire :**[35]****A) Mettez les verbes entre parenthèses aux temps de futur ou de passé : (6)**

1. Demain je _____ (assister) à un concert de la musique classique.
2. Hier nuit, mon père _____ (dormir) quand les voleurs _____ (entrer) dans la maison.
3. Le film de Lorrain _____ (sortir) le 1 avril 2017 jusqu'à ce temps- là nous _____ (finir) notre examen.
4. Guillaume me _____ (appeler) il y a quelques minutes.

B) Remplacez les mots soulignés par les pronoms :- (6)

1. Les touristes vont aux îles Kerguelen.
2. L'informaticien voudrait apprendre la langue étrangère.
3. Les parents de Robert sont plus libres que vos parents.
4. Cette chemise est plus belle que cette chemise-là.
5. Il fait don des livres anciens à la bibliothèque de son institut.

C) Réécrivez les phrases suivantes en utilisant les pronoms relatifs : (4)

1. C'est l'orange. L'orange porte le nom d'une couleur.
2. Le bridge est un jeu de cartes. Les enfants n'aiment pas le bridge.
3. Ce sont des notes. Les étudiants n'ont que besoin des notes.
4. Le professionnel du marketing visite des usines. Il vend ses produits dans ces usines.

D) Mettez les verbes au mode qui convient : (4)

1. Si Benoît jouait bien, il _____ (gagner) le match.
2. Cet étudiant veut que l'épreuve _____ (être) facile.
3. Le médecin espère que le malade _____ (se guérir) tôt.
4. _____ (pouvoir) – vous donner ses coordonnées, s'il vous plaît ?

E) Mettez les phrases à la voix passive : (5)

1. Julien va prendre la décision.
2. Bastien a pris ces photos.
3. Pierre regarde la nouvelle tous les jours.
4. Le garçon offrait le café aux clients.

5. On n'ouvre pas le magasin à 10h.

F) Complétez les phrases avec des adjectifs suivants : (4)

(beau, cher, dernier, petit)

1. Ce pantalon est _____.
2. Ce _____ acteur joue des rôles romantiques.
3. Il y a un _____ train qui vous emmène à Matheran.
4. Les _____ années _____ de Sachin étaient difficile.

G) Corrigez le contenu des phrases suivantes en utilisant les adverbes de négation : (2)

1. Il y a une montagne à hauteur de 8000 mètres en Maharashtra.
2. L'Angleterre a gagné une fois le coup du monde du cricket.

H) Donnez des noms à partir des adjectifs suivants : (2)

- a) Provincial :- _____.
- b) Chaud : _____.

I) Complétez les phrases suivantes avec des adverbes de manière (2)

- a) Il y a le verglas, alors il conduit _____ (prudent)
- b) Elle l'a vu _____ (gentil).

Total No. of Frages—4+5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5301]-1004

**F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
GERMAN (BASIC)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— *All* questions are compulsory. Written paper contains **60** marks.
10 marks are for Listening Comprehension and **10** marks for Oral Exam.

Frage I. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 10)

[10]

1. Wie finden Sie Deutsch?
2. Wie viele Zimmer hat Ihre Wohnung?
3. Haben Sie Haustiere?
4. Wohin reisen Sie gern?
5. Ist Ihr Vater Journalist von Beruf?
6. Welche Sprachen können Sie?
7. Wann haben Sie Geburtstag?
8. Was sind Ihre Hobbys?
9. Was haben Sie am Wochenende gemacht?
10. Was darf man am College nicht machen?
11. Was bestellen Sie im Restaurant?
12. Wie heißt die Hauptstadt von der Schweiz?

Frage II. Übersetzen Sie!

[12]

(A) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Karin Stern, 33, wohnt in Frankfurt. Sie ist Sozialarbeiterin und Hobbyfotografin. „Ich brauche keinen Luxus, keinen Geschirrspüler und keinen Computer. Ich rauche nicht und trinke keinen Alkohol. Geld brauche ich nur für meine Kameras, mein Fotolabor und für Filme. Der Rest ist nicht so wichtig.“ Das stimmt: Ihr Bad ist eigentlich ein Fotolabor und ihr Schlafzimmer ein Fotoarchiv.

P.T.O.

(B) Übersetzen Sie ins Englische!

(04)

Im Juli und im August haben die Kinder in Deutschland keine Schule. Sie haben Sommerferien. Dann haben sie viel Zeit. Sie machen Reise, sie schwimmen, oder manchmal bleiben sie zu Hause. Sie arbeiten im Garten mit Eltern oder haben viel Zeit für ihre Hobbys zum Beispiel: im Internet surfen, zeichnen oder einfach Fußball spielen. "Ich gehe nach Kassel im Sommer, da wohnen meine Großeltern. Ich kann da viel lesen und auch mit Marie, meine Katze, viel spielen" sagt Florian, 14 Jahre alt.

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4)

(04)

1. Jochen needs books, animals but no entertainment.
2. My Sister can eat 35 bonbons in 5 minutes.
3. We don't have a computer.
4. Cooking is my hobby.
5. Yesterday we have visited a café.
6. Are you married, Mr. Meier?

Frage III. Grammatik und Wortschatz.**[32]****(A) Ergänzen Sie die Personalpronomen! (Nur 4)**

(04)

1. Hast du ein Radio? Ja, _____ ist sehr alt, aber funktioniert gut.
2. Kaufst du den Tisch hier? Ja, ich kaufe _____.
3. „Wo wohnt _____ Lisa und Sara?“
4. Die Kinder spielen im Garten. _____ haben vielleicht Hunger.
5. Hallo Maja und Alex, Kommt _____ heute in den Park?
6. Hey, wohin fährst _____ am Wochenende?

(B) Ergänzen Sie die Possessivpronomen! (Nur 4)

(04)

1. Das ist Martha Schiller. _____ Mann ist Schauspieler von Beruf.
2. „Uwe und Andreas, ist das _____ Auto?“
3. Wir haben zwei Kinder. _____ Kinder sind wirklich intelligent.
4. Es regnet. Ich brauche einen Regenschirm, aber _____ Regenschirm ist kaputt.
5. Herr Gollner, sind das _____ Autos?
6. Ich wohne in Delhi, aber _____ Geschwister wohnen in Agra.

(C) Schreiben Sie das richtige Modalverb! (Nur 4) (04)

1. _____ du jetzt einen Orangensaft trinken? Hast du Durst?
2. Martha ist krank. Sie _____ im Bett bleiben.
3. Gabi _____ mit ihren Freunden ins kino gehen. Aber sie hat Fieber.
4. Jeetu hat Zahnschmerzen. Er _____ nicht gut schlafen. Er _____ zum Arzt gehen.
5. Im Krankenhaus _____ man nicht laut sprechen.

(D) Ergänzen Sie die richtige Präposition! (Nur 4) (04)

1. Doris schreibt einen Brief _____ ihre Eltern.
2. _____ zwei Jahren lerne ich Deutsch.
3. Fährt dieser Zug _____ Mumbai ?
4. Leg das Fahrrad _____ das Haus!
5. Hol bitte die Flasche _____ dem Kühlschrank !
6. _____ die Tasche stecke ich mein Handy.
7. Die Maus läuft _____ den Stühlen.

(E) Schreiben Sie die folgenden Sätze im Perfekt! (Nur 4) (04)

1. Leena ist krank.
2. Die Studenten feiern das Ende des Semesters,.
3. Sie bleiben zu Hause.
4. Ich studiere nie so gern.
5. Wann räumst du das Zimmer auf?
6. Ihrer Mutter schenkt sie eine Tasche.

(F) Schreiben Sie das richtige Verb! (Nur 4) (04)

(brauchen, sein, fragen, aufmachen, arbeiten, kaufen)

1. Jimi: " Wo _____ Herr Bauer?" Ray: "Im Büro."
Jimi: "Aber heute ist Sonntag. _____ er auch am Sonntag?"
2. " _____ Sie die Jacke nicht?"
"Nein, Jacke _____ ich nicht, ich habe schon zwei Jacken."
3. Die Lehrerin _____ die Schüler
4. _____ du bitte das Buch _____ ?

(G) Schreiben Sie die Gegenteile! (03)

1. kalt X _____
2. einschalten X _____
3. dunkel X _____

(H) Was passt? (02)

1. Sie trinkt gern Kaffee _____ (in/ohne/für) Zucker.
2. Das Fenster ist noch auf. Machst du es _____ (zu/mit/nach)?
3. Er schreibt eine Ansichtskarte. Er braucht keinen Kuli _____ eine Karte! (und/doch/ sondern)
4. Ich möchte einen Tisch kaufen. Hier ist _____ (einer/welche/einen).

(I) Bilden Sie Fragen! (Nur 3) (03)

1. Morgen ruft Monika Herrn Graf an.
2. Nein, ich komme aus Indien.
3. Ich finde den Film langweilig.
4. Wir gehen heute ins Kino.

Frage IV. Schreiben Sie über eins der folgenden Themen! [06]

(A) Mein Deutschunterricht   oder   Meine Wohnung   (04)

(B) **Schreiben Sie einen Zettel oder eine SMS!** (02)

Schreiben Sie einen Zettel **ODER** eine SMS für Marcel. Er möchte gerne schwimmen gehen. Heute Nachmittag haben Sie keine Zeit. Aber heute Abend können Sie. Passt es um 17.00 Uhr? Marcel soll wieder eine SMS schicken.

GERMAN (ADVANCED)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— Use of a dictionary is not allowed. This paper carries **60** marks.
10 marks are for Listening Comprehension and **10** marks for Oral Exam.

Frage 1. Übersetzen Sie die folgenden Texte ins Englische oder Marathi! [14]

(A) (04)

Die Zeit vor Weihnachten ist in Deutschland, Österreich und in der Schweiz genauso wichtig wie das Weihnachtsfest selbst. Die Adventszeit beginnt vier Sonntage vor Weihnachten. Schon vorher, seit Mitte November sind viele Städte mit Lichterketten und Tannengrün dekoriert. Die meisten Familien haben einen Adventskranz mit vier Kerzen. Jeden Sonntag wird eine Kerze angezündet.

(B) (04)

Vanessa fliegt oft von Deutschland nach Indien und zurück. Sie erzählt, warum sie nicht so gerne fliegt: Ich fliege nicht so gern, und du? Das Fliegen ist meistens nicht so angenehm. Bei internationalen Flügen muss man zum Beispiel zwei Stunden vor dem Abflug am Flughafen sein. Und die Flughäfen, die sind ja immer so weit weg vom Stadtzentrum. Da muss man noch eine Stunde früher aus dem Haus.

(C) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3) (06)

1. Friends and family play a very important role.
2. We celebrate all the festivals together and have fun.
3. What is the capital of Austria? –Vienna.
4. Are you not well? Then you must go to the doctor.
5. Every morning I do Yoga and jog for an hour .

Frage 2. Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen! [10]

1. Wie ist Ihre Beziehung mit Ihren Geschwistern? Was machen Sie zusammen?
2. Schreiben Sie kurz über Ihre Lieblingsstadt in Indien.
3. Essen Sie gern Fastfood? Wie heißt das Wort ‚Fastfood‘ auf Deutsch?
4. Sind Freunde wichtig? Warum?
5. Was sind nach Ihrer Meinung die wichtigen Werte im Leben?
6. Schreiben Sie kurz über Emmigration.
7. Wann wurde die Berliner Mauer gebaut? Wann wurde sie gefallen?
8. Was wissen Sie über die Stadt Frankfurt?

Frage 3. Grammatik und Wortschatz

[24]

(A) Schreiben Sie die Sätze in Passiv! (Nur 4)

(04)

1. Die Frau holt die Kinder von der Schule ab.
2. Die Leute verstehen die Sprache nicht.
3. Sandra hat einen Artikel zu dem Thema Migration geschrieben.
4. Der Mann schickt einen Brief.
5. Meine Kinder spielten den ganzen Abend in den Sommerferien.
6. Herr und Frau Martez müssen über die Familienprobleme diskutieren.

(B) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! Nur 4)

(04)

1. Früher _____ . Heute dürfen auch Frauen als Managerinnen arbeiten.
2. Heute lesen die Kinder nicht so viel. Früher _____ .
3. Fast jede Person fährt ins Ausland für Studium oder Arbeit. Früher _____ .
4. Früher _____ . Heute trinkt er aber wenig Alkohol.
5. Man _____ die Berliner Mauer im Jahr 1961.
6. Früher _____ . Heute essen die Jugendliche viel mehr Fastfood.

(C) Bilden Sie das Perfekt! (Nur 4)

(04)

1. Die Frauen sehen die Männer kommen.
2. Man lässt die Eier im Wasser kochen.
3. Die Frau kann sehr gut Violine spielen.
4. Viele junge Paare wollen nicht heiraten.
5. Ich muss jetzt nach Hause.
6. Sie müssen jeden Tag das Zimmer aufräumen.

(D) Verbinden Sie die Sätze! (Nur 4)

(04)

1. Sie hat keine Stelle mehr. Sie wohnt immer noch nicht bei ihren Eltern.
2. Es ist heute ganz klar. Männer helfen ihren Frauen im Haushalt.
3. Die Kinder haben keine Zeit. Die Mutter erzählt den Vater.
4. Korruption bringt soziale Probleme. Starke Industrialisierung bringt auch soziale Probleme.
5. WG ist eine gute Option. Sie bringt Schwierigkeiten mit.
6. Ich esse gern Fleisch. Ich esse auch Gemüse gern.

(E) Bilden Sie Relativsätze! (Nur 4)

(04)

1. Die Lehrerin hilft ihren Studenten. Sie kommt aus Indien.
2. Der Mann arbeitet in meiner Firma. Ich kenne ihn seit zwei Jahren.

3. Der Wald ist gefährlich in der Nacht. Er liegt außerhalb der Stadt.
4. Pune ist eine entwickelte Stadt. Sie hat viele ausländische Firmen.
5. Meine Großeltern sind sehr nett. Man kann mit ihnen alles diskutieren.
6. Frau Grobbels war Managerin bei Siemens. Heute arbeitet sie nicht mehr.

(F) Ergänzen Sie das richtige Wort! (Nur 4)

(04)

1. In Deutschland ist ein Schornsteinfeger ein _____.
2. Die Kinder bekommen jeden Monat von ihren Eltern eine feste Summe vom Geld. Das ist das _____.
3. München ist sehr bekannt für das Volksfest: _____.
4. Vier Kerzen, eine für jeden Sonntag im Dezember. Diese Zeit nennt man in Deutschland als _____.
5. Viele Leute haben keine Arbeit, keine Jobs. Sie sind _____.
6. Leipzig ist bekannt als die _____ Deutschlands.

Frage 4. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauf folgenden Fragen! [08]

40 Millionen Deutsche ab 14 Jahren sind mindestens in einem sozialen Netzwerk Mitglied. 2010 waren es erst ca. 30 Millionen, 2011 sind es 40 Millionen. Ohne Internet-Profil sind Jugendliche sehr schnell „out“. Durchschnittlich sind die Mitglieder in 2,5 Communities angemeldet. Sie haben dort insgesamt 133 Kontakte. Jüngere User sind dabei kontaktfreudiger. Fast jeder Dritte unter 30 hat über 200 Personen in seiner Kontaktliste.

Wie viel Zeit verbringt man in Netzwerken? Die Dauer variiert stark. Heavy User verbringen täglich mehr als 2 Stunden in den Netzwerken. Mit 80 zu 74 Prozent sind Frauen aktiver als Männer. Die meisten User wollen Kontakte zu Freunden und Bekannten pflegen. Für 78 Prozent der Community User ist das sehr wichtig. 41 Prozent wollen gleiche Interessen mit anderen Menschen austauschen, und 30 Prozent wollen neue Freunde oder Bekannte finden. 6 Prozent lernen so ihren Lebenspartner kennen. Communities sind nicht nur Networks zwischen Menschen, sondern auch wichtig im Job. Die meisten Menschen machen gute Erfahrungen in den Netzwerken, nur einige haben etwas Negatives berichtet.

A. Beantworte die Fragen! (Nur 2)

(04)

1. Wofür benutzen Leute Soziale Netzwerke?
2. Sind Sie Mitglied in einem sozialen Netzwerk? Welches?
3. Wie viel Zeit verbringen Sie in sozialen Netzwerken? Was machen Sie?
4. Nennen Sie die Vorteile und Nachteile von sozialen Netzwerken.

B. Richtig oder Falsch!

(02)

1. Junge Leute benutzen Soziale Netzwerke mehr.
2. Männer sind heavy Users als Frauen.
3. Einige finden im Internet Liebe.
4. Manchmal können soziale Netzwerke auch negativ benutzt werden.

C. Suchen Sie aus dem Text:

(02)

1. Gegenteil von ‚*schwach*‘
2. Synonym für ‚*jeden Tag*‘

Frage 5. Dialog Schreiben
Ergänzen Sie den Dialog!

[04]

Im Restaurant

- Guten Tag,
_____.
- Guten Tag. Ich hätte gern einen Kartoffelsalat
• _____.
- Ja, ein Bier bitte.
- Ein Kartoffelsalat und ein Bier. Kommt gleich
- Danke.
• _____.
- Oh ja, der Salat schmeckt echt gut and das Bier ist genau so richtig kalt für den Sommer.
- _____?
- Nein danke, das wäre alles.
_____?
- Das macht 16, 20 Euro. Danke.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1006

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

GUJARATI

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર નિબંધ લખો : [16]
(૧) વૃક્ષનું જલન, આભાદવન
(૨) રાષ્ટ્રીય શ્રેયતા અને અર્થહિનતા
(૩) આપણા દારૂગોળ તરુવારો
(૪) દરતી નો દોષો દર
2. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
(૧) લીબક સંસ્કૃતિન મરિતા આજુબાજુ પ્રવાસી સ્થિતિ ઇ. સમજાવો.
(૨) 'આજ મેં કોલસ દોષો' માં હિમાલય નું વર્ણન
3. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
(૧) ઉમાશંકર બેરી ના કાવ્ય 'વિશ્વલોભુષા' કાવ્યમાં હિમાલયનું વર્ણન.
(૨) ઉમાશંકર બેરી ની પ્રકૃતિપ્રેમ
4. (અ) ટૂંકનોંધ લખો (કોઈપણ-એક) [8]
(૧) સુંદરમે કરેલું જીવનના દોષો નું વર્ણન
(૨) રવિશંકર મધુરાજે કરેલો ચીન ની પ્રવાસ.

P.T.O.

(બ) ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈ પણ એક) [8]

(૧) 'સમયની જીવ્ય સ્વારામ ગાઈ' માં સમયનું મહત્વ.

(૨) ગંગોત્રીમાં વર્ણવેલું 'મૃત્યુની યાત્રી'.

5. (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો : (એક પદ - એક ગદ્ય) [8]

(૧) 'હીં પર મો' સુબહ કી મોટર મો' થલા સ્વાયા.

(૨) સ્વેજ મનોદારી માર્ગે સ્વમે પાછા વાપ્યા.

(૩) શાબશની સારી સીચતાં જરે.

(૪) સ્વારસ-સ્સના સ્વાલમાં મહુ પૂનમ ભાપી.

(બ) તમારા મિત્રને રક્તદાનનું મહત્વ સમજવલા પત્ર લખો. [8]

અથવા

(બ) તમારી કોલેજ માં યોજાયેલી 'જિલ્લા ગરબા [8]

ઉરીક્ષર્ષ' ની સ્વરૂપાલ લખો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1007

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

URDU

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

(A) Bang-e-Dara, Part I.

(B) Chand Hum Asr.

(15) سوال نمبر ۱: اردو نظم نگاری اپنے اندر کیا خوبیاں رکھتی ہیں؟ سیر حاصل تیرہ کیجئے۔

یا

اردو نظم نگاری کا فنی جائزہ لیجئے۔

(15) سوال نمبر ۲: صنفِ خاکہ نگاری کی تعریف کرتے ہوئے اس کے فن کا جائزہ لیجئے۔

یا

صنفِ خاکہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالیے۔

(15) سوال نمبر ۳ (الف): علامہ اقبال کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجئے۔

یا

علامہ اقبال کی شاعرانہ عظمت کا جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

(15)

(ب): مولوی عبدالحق کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالئے۔

یا

مولوی عبدالحق کے خاکوں کا تنقیدی جائزہ لیجئے۔

(10)

سوال نمبر ۴: دئے گئے خاکوں میں سے کسی کا ایک کا تنقیدی جائزہ لیجئے۔

۱۔ منشی امیر احمد ۲۔ مولانا محمد علی ۳۔ نام دیومالی

(10)

سوال نمبر ۵: ذیل کے اشعار میں سے کوئی پانچ کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

- ۱۔ چلی ہے لے کے وطن کے نگار خانے سے شراب علم کی لذت کشاں کشاں مجھ کو
- ۲۔ سوئی پڑی ہوئی ہے مدت سے دل کی بستی آ، اک نیا شوالہ اس دیس میں بنا دیں
- ۳۔ مدینہ تیری نگاہوں کا نور تھا گویا ترے لئے تو یہ سحر ہی طور تھا گویا
- ۴۔ ایک حلقے پر اگر قائم تیری رفتار ہے میری گردش بھی مثال گردش پر کار ہے
- ۵۔ موج ہے نام مرا، بحر ہے پایاب مجھے ہونہ زنجیر کبھی حلقہ گرداب مجھے
- ۶۔ اجالا جب ہوا رخصت جبین شب کی افشاں کا نسیم زندگی پیغام لائی صبح خنداں کا
- ۷۔ رتبہ تیرا ہے بڑا، شان بڑی ہے تیری پردہ نور میں مستور ہے شے تیری

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1010

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

HINDI GENERAL—I

हिंदी सामान्य स्तर—I

(2013 PATTERN)

पाठ्यपुस्तकें :— (i) गद्य वैभव

संपादक : डॉ. राजेंद्र खैरनार

(ii) काव्य सरिता

संपादक : डॉ. सुरेश साळुंके

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[16]

- (1) 'महानगर की मैथिली' कहानी में आधुनिक स्त्री का संघर्ष तथा मातृत्व का चित्रण किस प्रकार किया है ?
- (2) 'सुख' कहानी के भोलाबाबू की विचित्र व्यथा को स्पष्ट कीजिए।
- (3) 'बही की वही बात' कहानी में मछुवारों ने नीली बनियान वाले पहलवान आदमी को क्यों धमकाया ?
- (4) डाकू खड्गसिंह ने बाबा भारती को किस तरह फँसाया और क्यों ?
- (5) 'मेरा ज्ञान मेरा अज्ञान' पाठ का आशय स्पष्ट कीजिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[16]

- (1) 'आँखों से सिर्फ' कविता का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।
- (2) 'हो गई है पीर' कविता के माध्यम से कवि ने कौनसा संदेश दिया है ?
- (3) 'जो शिलाएँ तोड़ते हैं' कविता द्वारा कवि नवयुवकों को कौनसी प्रेरणा देते हैं ?

P.T.O.

- (4) 'ठुकरा दो या प्यार करो' कविता में कवयित्री सुभद्रा कुमारी चौहान ने अभिनव पूजा का कौनसा आदर्श प्रस्तुत किया है ?
- (5) 'दोनों ओर प्रेम पलता है' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।
3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [07]
- (i) "मगर तुम्हारी तरह नहीं। पिछले महीने हमने भी अपनी गौरी की शादी की है। वह खातिरदारी की कि बारातवाले दंग रह गये; इतना दहेज दिया कि मोहल्ले-टोलेवालों ने दाँतों तले उँगली दबा ली। इसलिए बेटीवाले होकर भी हमारी मूँछ आज भी ऊँची है।"
- (ii) "दो दिन से कोई मुरदा ही नहीं आया। तिसरे दिन आया भी तो वह भी लावारिस। बड़ी मुश्किल से लकड़ी के ही पैसे जुटा पाये थे अर्थी को कंधा देनेवाले।"
- (आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [07]
- (i) "तब मैं
रथ का टूटा हुआ पहिया
उसके हाथों में
ब्रह्मास्त्रों से लोहा ले सकता हूँ।
मैं रथ का टूटा हुआ पहिया हूँ।"
- (ii) "दाने आये घर के अंदर कई दिनों के बाद
धुआँ उठा, आँगन से ऊपर कई दिनों के बाद
चमक उठी घर भर की आँखें कई दिनों के बाद
कौए ने खुजलाई पाँखें कई दिनों के बाद।"
4. (अ) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं आठ के हिंदी पर्याय लिखिए : [08]
- (1) Affidavit
  - (2) Concession
  - (3) Deputation
  - (4) Eligibility
  - (5) Gazette
  - (6) Lien

(7) Memorandum

(8) Officiating

(9) Tribunal

(10) Zone

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं आठ वाक्यों को शुद्ध करके फिर से लिखिए : [08]

(1) यह शुद्ध भैंस का दूध है।

(2) मैं स्वयं गीत गा रहा था।

(3) मुझे जुते और मोजे खरिदने हैं।

(4) तुम्हारे मामा ने तुरंत बुलाया है।

(5) कोई छात्र ने परीक्षा को डरना नहीं चाहिए।

(6) आप मुझे जो देना चाहते हो, वह देओ।

(7) मेरी आत्मा रो रहा है।

(8) भारत की खिलाड़ियों ने अच्छी तैयारी की।

(9) हम उसके तर्जुबा का कायल था।

(10) माधव को चार पुत्र थे।

(इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [06]

In the present stage of the country its defence has become all the more important. All the national planning activities should be viewed from this angle. The main base or a country's power is its economic strength according to economists. Yet we should always be prepared to make sacrifices for its defence and all round progress.

आज देशासमोर जी परिस्थिति आहे, त्यामधे देशाच्या सुरक्षेचं महत्त्व आणखीन वाढलेले आहे, या दृष्टिने राष्ट्रीय योजनेतील सर्व कामकाजाकडे पहिले गेले पाहिजे. कोणत्याही देशाच्या सामर्थ्याचा मुख्य आधार देश आर्थिकदृष्ट्या सुदृढ असणे हा आहे, अर्थशास्त्रज्ञांचं हेच मत आहे. तरी देखील देशाची शासनव्यवस्था आणि त्याच्या विविधांगी विकासासाठी आम्हाला बलिदान तसेच त्यागासाठी तत्पर राहावे लागेल.

5. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए : [12]

(1) यदि मैं प्रधानमंत्री होता

(2) खेल का महत्व

(3) आज का युवक और सोशल मीडिया

प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)

समय : तीन घण्टे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित अँग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं छः शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए : [06]

- (1) Advance
- (2) Bond
- (3) Commissioner
- (4) Division
- (5) Endorsement
- (6) Factor
- (7) Heritage
- (8) Tendency

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः गणितीय आँकड़ों तथा चिह्नों को मानक वर्तनी के अनुसार लिखिए : [06]

- (1) $37 + 22 = 59$
- (2) $24 \div 4 = 6$
- (3) $12 \times 5 = 60$
- (4) 66
- (5) $37 - 23 = 14$
- (6) 88%
- (7) 77.6
- (8) 94

2. निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं आठ वाक्यों को मानक वर्तनी के आधार पर शुद्ध करके लिखिए : [08]

- (1) यह उत्कृष्टतम वस्तु है।
- (2) मैं रोटी खाया हूँ।

- (3) हम पत्र पढ़े हैं।
- (4) कल पिताजी फोन करे थे।
- (5) मोहन ने आम को खाया।
- (6) मेरे को दो रुपए चाहिए।
- (7) उसने यह काम करा।
- (8) समीरा पत्र लिखता है।
- (9) उसे भूख लगा था।
- (10) मैं नहीं घबराया गया।

3. (अ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन कर उसे उचित शीर्षक दीजिए : [06]

‘यक्षगान’ कर्नाटक प्रदेश में प्रचलित लोकनाट्य विधा है, जो संभवतः 16वीं शताब्दी से प्रयोग में है। कर्नाटक प्रदेश पूर्व में आंध्र प्रदेश और तमिलनाडु, उत्तर पूर्व में महाराष्ट्र और दक्षिण में केरल प्रदेश से घिरा है। यह काफी विस्तृत भू-भाग वाला प्रदेश है। इसके पश्चिम तरफ दो सौ मील की लंबाई में समुद्र का तट फैला हुआ है। यक्षगान के उद्भव और विकास के स्रोत एक साथ संस्कृत साहित्य, कन्नड़ साहित्य, कर्नाटक के नृत्य और संगीत में पाए जा सकते हैं। साथ ही समीपवर्ती प्रदेशों में प्रचलित साहित्य, नाट्यरूपों एवं नृत्य-संगीत का प्रभाव भी इसमें देखा जा सकता है। यक्षगान में संस्कृत रंगमंच की अनेक विशिष्टताओं और परिपाटियों का परित्याग स्पष्टतः परिलक्षित है।

- (आ) निम्नलिखित पत्रों में से किन्हीं दो पत्रों के प्रारूप तैयार कीजिए : [10]

- (1) सहायक प्राध्यापक पद के इन्टरव्यू के लिए स्ववृत्त का नमूना तैयार कीजिए।
- (2) केतन/केतकी कांबळे, महात्मा गांधी मार्ग, कोल्हापुर से, कोल्हापुर जिला परिषद के शिक्षा अधिकारी के नाम सरकारी मकान पाने के लिए आवेदन-पत्र लिखता/लिखती है।
- (3) अमोल/अनीता अग्रवाल, सदाशिव पेठ, पुणे से विभागीय अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, सदाशिव पेठ पुणे को शहर क्षेत्र में बार-बार बिजली के खंडित होने के कारण शिकायत-पत्र लिखता/लिखती है।

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [10]

- (1) टूथपेस्ट का विज्ञापन तैयार कीजिए।
- (2) घने-लंबे और काले बालों के लिए गुणवर्धक तेल का विज्ञापन।
- (3) माथे की बिंदी का विज्ञापन।
- (4) मेन्स सलून पार्लर का विज्ञापन।

(आ) निम्नलिखित **मराठी** अथवा **अंग्रेजी** परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [06]
असे निदर्शनास आले आहे की, खर्च केल्यानंतर खर्चास मंजूरी घेतली जात आहे; त्यामुळे आपल्या मंत्रालयाकडून देण्यात येणाऱ्या कार्योत्तर मंजूरीची संख्या वाढतच जात आहे. याकरिता निवेदन केले जाते की, खर्च करण्यापूर्वी खर्चाची मंजूरी घेण्यात यावी. केवळ काही अपरिहार्य अशा प्रकरणी कार्योत्तर मंजूरी दिली जावी.

अथवा

It has been observed that sanctions are obtained after incurring the expenditure, with the result that is influx of ex-post facto sanctions form your ministry. It is obtained before incurring the expenditure and ex-post facto sanctions issued only in unavoidable cases.

5. (अ) निम्नलिखित लघूत्तरीय प्रश्नों में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए : [12]

- (1) लिखित भाषा और मौखिक भाषा में अंतर स्पष्ट कीजिए।
- (2) सम्प्रेषण कौशल्य का परिचय कीजिए।
- (3) विज्ञापन का स्वरूप एवं महत्व विशद कीजिए।
- (4) बैंकिंग क्षेत्र में हिंदी का प्रयोग स्पष्ट कीजिए।

(आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (1) संपर्क भाषा
- (2) मानक लिपि का महत्व
- (3) अनुवाद का महत्व
- (4) जनसंचार के माध्यम
- (5) संक्षेपण
- (6) भाषिक कला।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1011

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

PERSIAN

General Paper I

(Text : Aks-e-Farsi)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Define and illustrate any *five* of the following : [10]

- (۱) تضاد
- (۲) مبالغه
- (۳) تشبیه
- (۴) تجنیس تام
- (۵) تجنیس ناقص
- (۶) لف و نشر
- (۷) استعاره

2. Write short notes on any *two* of the following : [10]

- (۱) نظم
- (۲) غزل
- (۳) رباعی
- (۴) داستان

P.T.O.

3. (A) Reproduce on any *one* story of the following : [10]

(۱) حکایت مصاحبتِ ناجنس

(۲) حکایت کوه تاقد

(۳) حکایت ماہی خنثی

(B) Write short notes on any *two* of the following : [12]

(۱) مرزا غالب

(۲) امیر خسرو

(۳) حافظ شیرازی

(۴) ایرج مرزا

4. Translate and explain any *ten* couplets of the following : [20]

(۱) گل من سبزہ زاری کرد پیدا

زمانہ نو بہاری کرد پیدا

(۲) گلے خوشبوئے در حمام روزے

رسید از دستِ محبوبے بدستم

(۳) سپردم بتو مایہء خویش را

تو دانی حساب کم و بیش را

- (۴) جواب داد مر تو آشنائی نیست
 کہ رہرنی تو ومن تام پاسبان دارم
- (۵) گاہی از من بہ سخن یاد کنید
 در دل خاک دلم شاد کنید
- (۶) داد معشوقہ بہ عاشق پیغام
 کہ کند مادر تو با من جنگ
- (۷) ندادند بال آدمی زادہ را
 زمیں گیر کردند این سادہ را
- (۸) چہ دادی جز یکی در ہم کہ خواہی
 بہشت و نعمت ارض و سما را
- (۹) طارق چون بر کنارہ اندلس سفینہ سوخت
 گفتند کار تو نہ نگاہے کرد خطا است
- (۱۰) فتنہ ہا بنیم در این دیر و کہن
 فتنہ ہا در خلوت و در انجمن
- (۱۱) این حکایت شنو کہ در بغداد
 رایت و پردہ را خلاف افتاد
- (۱۲) ای نکویاں کہ دریں دنیا سید
 با ازیں بعد بہ دنیا آسید

5. (A) Translate the passage in English *or* Urdu *or* Marathi (any two) : [10]

(۱) بر چند صیاد زاری می نمود و میگفت کہ سرمایہء زندگانی من ہمیں مرغان اند۔ ہر گاہ ازیں دو مرغ بہ شاد ہم اوقات من چگونه گذرد؟ آں طالب علمان گوش نکردند صیاد نامرداد چارہ ندید بہ ہر یکے را مرغے داد و گفت : چوں از من مرغ می گیر دید، بارے ہر آنچه با یکدیگر بحث می کردید، مرا بیاموزید شاید روزے بکار آید۔ ایشان گفتند کہ بحث در میراثِ خنثی میکردیم۔ گفت خنثی چیست؟ گفتند آنست کہ نہ مرد باشد نہ زن۔

(۲) دو امیر زادے در مصر بودند۔ یکے علم آموخت و دیگر مال اندوخت عاقبت الامران یکے علامہ گشت و آن دیگر عزیز مصر شد۔ پس این تو نگر بہ چشم حقارت در فقہیہ نظر کردے و گفتے من بہ سلطنت رسیدم و تو ہمچنان در مسکنت بماندی۔ گفت ای برادر شکرِ نعمت باری غزاسمہ ہمچنان بر من افزوں تراست کہ میراثِ پیغمبران یافتم یعنی علم و تر میراثِ فرعون و ہامان رسید یعنی ممالک مصر۔

(۳) آورده اند کہ سپاہِ دشمن بسیار بود۔ و اینان اندک۔ جمانے آہنگ گریز کردند۔ پسر نعرہ بزد و گفت، ای مردان! بکوشید۔ تا جامہء زنان نپوشید! سواراں را بگفتن او تہور زیادہ گشت۔ و یکبار حملہ بردند۔ شنیدم کہ ہم در آں روز بردشمن ظفر یافتند۔

(۴) آورده اند کہ یکے از مقربان پادشاہ جرے کردہ بود و در معرض تادیب و تغذیب افتادہ روزے آں پادشاہ با یکے از خواص دربارہ آں مجرم مشاورت می کرد۔ آں شخص گفت اگر بندہ بجائے پادشاہ بودے حکم سیاست کردے۔ شاہ فرمود اکنون چون تو بجائے من نیستی کردار من باید کہ بخلاف کردار تو باشد من او را عفو کردم اگر چہ گناہ از و بد نمود عفو از من نیک می نماید۔

(B) Translate the unseen English passage in Persian *or* Urdu *or* Marathi : [8]

A volcano causes great disaster when erupts. The eruption of 1883 of a volcano was 80 loud that was heard 3500 km away from its place.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1012

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

SANSKRIT (संस्कृत)

G-1 : सुरभारती (Surabhārati)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. 'अ' आणि 'ब' विभागातील कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा : [16]

Translate any *two* each from Sections 'A' and 'B' into Marathi or English :

'अ' विभाग

Section 'A'

(i) 1893 ख्रिस्ताब्दे शिकागो इत्यत्र संपन्नस्य कोलम्बियन् विश्वप्रदर्शनस्य इयं सर्वधर्मपरिषद् खिलपर्व इव आसीत्। कलाः वाङ्मयम् इत्यादिषु विषयेषु दृश्यमानं धर्मस्य प्रभावं वीक्षमाणैः प्रदर्शनालकैः अस्मिन् प्रदर्शने कला-तन्त्रादिभिः सह धर्माय अपि सर्वधर्मपरिषद् रूपेण स्थानं प्रदत्तम्। कतिपयेभ्यः मासेभ्यः पूर्वं परिषदः आयोजनं प्रारब्धम् आसीत्। देशविदेशेषु निमन्त्रणानि प्रेषितानि आसन्। प्रतिनिधीनाम् अधिकारसंपत्

P.T.O.

निर्धारिता आसीत्। ख्रैस्तधर्मं विहाय हिन्दवः बौद्धाः जैनाः ज्यू-मुस्लिमाः पारसीकाः
शिन्तोधर्मीयाः तथा च कौन्फ्युशियनाः तत्र संमीलिताः आसन्।

- (ii) आत्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यो मैत्रेयि। आत्मनि खल्वरे
दृष्टे श्रुते मते विज्ञान इदं सर्वं विदितम्।
ब्रह्म तं परादाद्योऽन्यत्राऽत्मनो ब्रह्म वेद। क्षत्रं तं परादाद्योऽन्यत्राऽऽत्मानः क्षत्रं वेद।
लोकास्तं परादुर्योऽन्यत्राऽऽत्मानं लोकान् वेद। देवास्तं परादुर्योऽन्यत्राऽऽत्मनो देवान्
वेद। वेदास्तं परादुर्योऽन्यत्राऽऽत्मनो वेदन् वेद।
- (iii) अथ तौ द्वावपि गृहं प्राप्य पित्रोरग्रतो विहसन्तौ ज्येष्ठभ्रातृचेष्टितमूचतुः। यथा गजं
दृष्ट्वा दूरतोऽपि नष्टः। सोऽपि तदाकर्ण्य कोपाविष्टमनाः प्रस्फुरिताधरपल्ल-
वस्ताम्रलोचनस्त्रिशिखां भुक्नुतिं कृत्वा तौ निर्भर्त्सयन् परुषतरवचनान्युवाच। ततः सिंहैकान्ते
नीत्वा प्रबोधितोऽसौ—“वत्स-मैवं कदाचिज्जल्प। भवदीयलघुभ्रातरावेतौ।”

‘ब’ विभाग

Section ‘B’

- (i) व्यतिषजति पदार्थानान्तरः कोऽपि हेतु-
र्न खलु बहिरूपाधीन् प्रीतयः संश्रयन्ते।
विकसति हि पतङ्गस्योदय पुण्डरीकं
द्रवति च हिमरश्मावुद्गते चन्द्रकान्तः॥
- (ii) स्व प्राणाहुतिरर्पिता रणमखे राष्ट्रस्य यैः श्रेयसे
पञ्चत्वं रिपवो नृशंसमतयो यैर्यापिताः सङ्गरे।
निःशेषं धवलीकृतं त्रिभुवनं कीर्ति-प्रकाशेन यै-
र्वन्दे भारतमातृभूमितनयांस्तान् भारतीयान् भटान्।
- (iii) एते हि समुपासीना विहगा जलचारिणः।
नावगाहन्ति सलिलमप्रगल्भा इवाहवम्॥
अवश्यायतमोनद्धा नीहारतमसावृताः।
प्रसुप्ता इव लक्ष्यन्ते विपुष्पा वनराजयः॥

2. चंद्रापीडाने कोणत्या विद्याग्रहण केल्या ? [16]

Which Vidyās are learned by Candrāpīḍa ?

किंवा

(Or)

(i) 'गौतमस्य चातुर्यम्' या पाठाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

(ii) Critically appreciate the lesson 'चन्द्रापीडस्य विद्याग्रहणम्'.

3. 'व्याघ्रीतनयसंवादः' या पाठाचे रसग्रहण करा. [16]

Appreciate the lesson 'व्याघ्रीतनयसंवादः'.

किंवा

(Or)

'पाण्डुरङ्गाष्टकम्' या पाठाचे रसग्रहण करा. [16]

Appreciate the lesson 'पाण्डुरङ्गाष्टकम्'.

4. 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा : [16]

Explain with reference to context any *two* each from Sections 'A' and Section 'B' :

'अ' विभाग

Section 'A'

(i) एतानि दष्टमात्राणामायुषः प्रतिपत्तयः।

(ii) गजस्तत्र न हन्यते।

(iii) अन्यत्र पतितेभ्यः अन्यत्र मातुः।

'ब' विभाग

Section 'B'

(i) तन्मे कीर्तिकरं लोके तस्याकीर्तिर्भविष्यति।

(ii) सीतेव चातपश्यामा लक्ष्यते न च शोभते

(iii) जन्मिनो मानहीनस्य तृणस्य च समा गतिः।

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा : [16]

Write short notes on any *two* of the following :

(i) कौटिल्याने केलेला प्रजाहितविचार

Kautilya's thought about welfare of the people

(ii) इन्द्राची व्यक्तिरेखा

Character sketch of 'इन्द्रः'

(iii) माणूस व नट यांची सुभाषितकाराने केलेली तुलना

Comparison of man and actor stated by Subhashitkar.

(iv) सर्वधर्मपरिषदेची तयारी

Preparation of सर्वधर्मपरिषद्

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1015

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

ARABIC

General Paper I

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English *or* Urdu *or* Marathi any *two* of the following passages : [20]

(الف) رَاشِدٌ يَذْهَبُ إِلَى الْجَنِينَةِ وَيَنْظُرُ إِلَى الزَّهْرَةِ وَيَفْرَحُ بِهَا - سَاجِدٌ
يَذْهَبُ إِلَى الْمَيْدَانِ وَيَلْعَبُ بِالْكُرَّةِ - سَعَادٌ تَخْرُجُ إِلَى الْفَنَاءِ وَ
تَجْلِسُ فِي ظِلِّ الشَّجَرَةِ وَتَفْرَحُ - أَنَا أَجْلِسُ عَلَى حَاقَّةِ الْبَرَكَةِ وَالنُّظْرُ
إِلَى السَّمَكِ وَافْرَحُ بِهِ - السَّمَكُ يَسْبَحُ فِي الْمَاءِ - سَعَادٌ تَنْظُرُ
إِلَيْهِ وَتَفْرَحُ خَالِدٌ يَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ وَيَحْضُرُ فِي الْفَصْلِ وَيَنْظُرُ
إِلَى الْكِتَابِ - سَلِمَى تَفْرُغُ مِنَ الصَّلَاةِ وَتَذْهَبُ إِلَى حُجْرَةِ
النُّومِ -

(ب) أَنَا رَكِبْتُ الدَّرَاجَةَ وَأَذْهَبُ إِلَى الْجَنِينَةِ مَسَاءً - أَتْرُكُ الدَّرَاجَةَ عِنْدَ
الشَّجَرَةِ - وَأَسْبَحُ فِي الْبَرَكَةِ وَافْرَحُ - أَنْتِ تَدْخُلُ الْفَصْلَ الْآنَ وَتَفْتَحُ

P.T.O.

الكتابَ وَتَقْرَأُ الدَّرْسَ وَتَكْتُبُ الامِلَاءَ وَتَسْمَعُ- كَلَامَ الْأَسْتَاذِ-
 سَلِمَى تَدْخُلُ الْمَطْبَخَ وَتَغْسِلُ الْأَنْاءَ وَتَطْبِخُ الطَّعَامَ- سَعَادُ
 تَذْهَبُ إِلَى مَدْرَسَةِ الْبِنَاتِ وَتَقْرَأُ الْأَرْدُوِيَّةَ وَالْعَرَبِيَّةَ وَالْقُرْآنَ
 وَالْحَدِيثَ-

(ج) ”هَذِهِ جُنَيْنَةُ حَامِدٍ- هَذَا سُورُ الْجُنَيْنَةِ- هَذَا بَابُ الْجُنَيْنَةِ- فِي جُنَيْنَةِ
 حَامِدٍ- شَجَرَةٌ- وَرْدٌ زَهْرٌ- بَرُكَةٌ- سَمَكَةٌ- هَذَا نَهْرُ الْجُنَيْنَةِ- هَذَا
 بُسْتَانِي الْجُنَيْنَةِ- ذَلِكَ وَلَدُ الْبُسْتَانِيِّ- هَذِهِ شَجَرَةٌ وَرْدٍ- تِلْكَ
 شَجَرَةٌ تَفَاحٍ- هَذِهِ زَهْرَةٌ بَنَفْسَجٍ- تِلْكَ زَهْرَةٌ فُلٍّ- هَذِهِ بَرُكَةٌ
 الْجُنَيْنَةِ- تِلْكَ سَمَكَةٌ الْبَرُكَةِ- جُنَيْنَةُ حَامِدٍ كَبِيرَةٌ- بَابُ الْجُنَيْنَةِ
 مَفْتُوحٌ-

2. Explain any *five* of the following verses :

[15]

(١) رَبِّي رَبِّي

نَوْرٌ دَرَبِي

(٢) طَهَّرْ قَلْبِي

وَاقْبِلْ تُونِي

(٣) أَنْتَ الْخَالِقُ

أَنْتَ الرَّازِقُ

(٤) أَنْتَ الْفَالِقُ

كُلَّ الْحَبِّ

(٥) مَنْ يُحِبُّنِي؟

حَسْبِي حَسْبِي

(٦) مَنْ يُحْمِينِي؟

حَسْبِي حَسْبِي

(٧) إِغْفِرْ ذَنْبِي

وَاسْتُرْ عَيْبِي

(٨) نَجِّحْ صَحْبِي

وَانصُرْ شَعْبِي

3. Define with examples any *two* of the following :

[10]

(١) المبتداء و الخبر

(٢) حُرُوفُ الْجَارِّ

(٣) اُسْمَاءُ الْاِشَارَةِ

(٤) اَلْضَمَائِرُ

4. Explain any *two* of the long notes : [15]

(١) الشعرا الجاهلي

(٢) المعلقات

(٣) حَسَّانُ بنِ ثَابِتٍ

(٤) اهمية اللغة العربية

5. (A) Translate the following into English (any *five*) : [10]

(١) أَلْبِنْتُ جَالِسَةً عَلَيَّ الْكُرْسِيِّ -

(٢) التِّلْمِيذُ ذَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ -

(٣) هِيَ مَشغُولَةٌ فِي مَكْتَبِهَا -

(٤) ذَلِكَ الْمُدْرِسُ مَشغُولٌ -

(٥) لَوْنُ سَيَّارَتِهِ جَمِيلٌ -

(٦) الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ الْإِعْبَةُ -

(٧) وَالِدِي عَامِلٌ فِي عُرْفَتِهِ -

(٨) هَلْ أَخَذَكَ إِلَى الْمَكْتَبِ -

(B) Translate the following into Arabic (any *five*) :

[10]

- (1) On the window there is a curtain.
- (2) Ali is returning with Fatima.
- (3) That bus is going to the University.
- (4) This school is good.
- (5) He is going to his friend.
- (6) In the fridge there is an apple.
- (7) There is a newspaper on the table.
- (8) His office is far from his home.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1016

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

ECONOMICS

(G-1 : Indian Economy—Problems and Prospects)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the concept of developed economy.

(ii) Explain the concept of poverty line.

(iii) Explain the concept of Special Economic Zone (SEZ).

(iv) Explain the concept of social security.

(v) Explain the need of planning.

(vi) Explain the concept of Regional Imbalance.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain the measures of population control.

(ii) Explain the causes of farmers' suicide.

(iii) Explain the new economic reforms.

(iv) Explain the role of co-operative in economic development of Maharashtra.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

(i) Explain the causes and measures of unemployment in India.

(ii) Explain the objectives, achievements and failures of 11th Five Year Plan.

4. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Per capita income

(ii) Sex composition

(iii) Green Revolution

(iv) Knowledge based industry

(v) Industrial dispute

(vi) Water management.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) विकसित अर्थव्यवस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.

(ii) दारिद्र्य रेषेची संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) विशेष आर्थिक क्षेत्र (सेझ) संकल्पना स्पष्ट करा.

(iv) सामाजिक सुरक्षिततेची संकल्पना स्पष्ट करा.

(v) नियोजनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

(vi) प्रादेशिक असमतोल संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) लोकसंख्या नियंत्रणाचे उपाय स्पष्ट करा.

(ii) शेतकरी आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा.

(iii) नविन आर्थिक सुधारणा स्पष्ट करा.

(iv) महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) भारतातील बेकारीची कारणे व उपाय स्पष्ट करा.

(ii) 11व्या पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्टे व यशापयश स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) दरडोई उत्पन्न

(ii) स्त्री-पुरुष प्रमाण

(iii) हरितक्रांती

(iv) ज्ञानाधारित उद्योग

(v) औद्योगिक कलह

(vi) जल-व्यवस्थापन.

[5301]-1016

(G-1 : Agricultural Economics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the concept of Agricultural Economics.

(ii) Explain the concept of Organic Farming.

(iii) Explain the demerits of Co-operative marketing.

(iv) Explain the Minimum Wages Act.

(v) Explain the traditional methods of irrigation.

(vi) Explain the objectives of World Trade Organization (WTO).

2. Answer the following questions in 200 words each (any *two*) : [20]

(i) Explain the preventive measures of farmers' suicide.

(ii) Explain the Agricultural Export and Import Policy since 2009.

(iii) Explain the sources of agricultural finance.

(iv) Explain the impact of World Trade Organization on Indian Agriculture.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the achievements and failures of green revolution.
- (ii) Explain the reasons and remedies of drought.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Scope of Agricultural Economics
- (ii) Special Economic Zone (SEZ)
- (iii) Foreign Direct Investment in Agriculture
- (iv) Types of Agricultural Labour
- (v) NABARD
- (vi) National Rural Employment Guaranty Scheme.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (i) कृषी अर्थशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) सेंद्रीय शेतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) सहकार विपणनातील दोष स्पष्ट करा.
- (iv) किमान वेतन कायदा स्पष्ट करा.
- (v) जलसिंचनाच्या पारंपारिक पद्धती स्पष्ट करा.
- (vi) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- (ii) सन 2009 पासूनचे शेती आयात-निर्यात धोरण स्पष्ट करा.
- (iii) कृषी वित्त पुरवठ्याचे स्रोत स्पष्ट करा.
- (iv) जागतिक व्यापार संघटनेचा भारतीय शेती वरील परिणाम स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही एक) : [20]
- (i) हरितक्रांतीचे यशापयश स्पष्ट करा.
- (ii) दुष्काळाची कारणे आणि उपाययोजना स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) कृषी अर्थशास्त्राची व्याप्ती
- (ii) विशेष आर्थिक क्षेत्र (सेझ)
- (iii) शेतीतील परकीय थेट गुंतवणूक
- (iv) शेतमजुरांचे प्रकार
- (v) नाबार्ड
- (vi) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1017

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

POLITICAL SCIENCE

(Optional)

[G-1 : Modern Indian Political Thought]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in 100 words each) : [20]

(i) Write Mahatma Gandhi's views on Ahimsa.

(ii) Explain Dr. Ambedkar's theory of Social Democracy.

(iii) Discuss Justice Ranade's Liberalism.

(iv) Explain V.D. Savarkar's role on Religion.

(v) Explain Mahatma Phule's views on Radical Liberalism.

(vi) Explain Radical Humanism of M.N. Roy.

P.T.O.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

(i) Mahatma Phule's thought on emancipation of Shudratishudra and Women.

(ii) Explain Abul Kalam Azad's theory of Nationalism.

(iii) Discuss V.D. Savarkar's Hindu Nationalism.

(iv) Explain Mahatma Gandhi's views on Sarvodaya.

3. Attempt any *one* question (**400** words) : [20]

(i) Discuss Justice Ranade's views on Social Reforms.

(ii) Explain Lokmanya Tilak's views on Swarajya.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Dr. Ambedkar's State Socialism

(ii) Understanding of Marxism by M.N. Roy

(iii) Mahatma Gandhi's views on Western Culture

(iv) Abul Kalam Azad's opinion on Pan Islamism

(v) Savarkar's critique on British Rule in India

(vi) Justice Ranade's Economical Thought.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) म. गांधींचे अहिंसाविषयक विचार सांगा.
(ii) डॉ. आंबेडकरांचा सामाजिक लोकशाहीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
(iii) न्या. रानडेंच्या उदारमतवादविषयक विचारांची चर्चा करा.
(iv) वि.दा. सावरकरांची धर्मविषयक भूमिका स्पष्ट करा.
(v) म. फुल्यांचा मूलगामी उदारमतवाद स्पष्ट करा.
(vi) एम.एन. रॉय यांचे मूलगामी मानवतावादाचे विचार सांगा.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]

- (i) मु. फुलेंचे शूद्रातिशूद्र व महिलांच्या उन्नतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
(ii) अबुल कलाम आझादांचा राष्ट्रवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
(iii) वि.दा. सावरकरांचा हिंदूराष्ट्रवादाची चर्चा करा.
(iv) म. गांधींचे सर्वोदयविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]

(i) न्या. रानडेंच्या समाजिक सुधारणाविषयक विचारांची चर्चा करा.

(ii) लोकमान्य टिळकांचे स्वराज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) डॉ. आंबेडकरांचा राज्य समाजवाद

(ii) एम.एन. रॉय यांचे मार्क्सवादाचे आकलन

(iii) म. गांधींचे पाश्चात्य संस्कृतीबाबतचे विचार

(iv) अबुल कलाम आझाद यांचे पॅन इस्लामविषयक मत

(v) सावरकरांची भारतातील ब्रिटिश सत्तेवरील टीका

(vi) न्या. रानडेंचे आर्थिक विचार.

[5301]-1017

(G-1 : Indian Government and Politics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

(i) Discuss making of Constitution.

(ii) Explain the social directive principles in Indian Constitution.

(iii) Write the structure and functions of Central Finance Commission.

(iv) Explain the structure of Vidhan Parishad.

(v) Discuss the role of caste in Politics.

(vi) Explain the role of regional political parties in coalition politics.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

(i) Explain the philosophy of preamble of Indian Constitution.

(ii) Write the fundamental duties of Indian citizens.

(iii) Explain the role of religion in Indian Politics.

(iv) Discuss the causes of rise of regional parties.

3. Attempt any *one* question (400 words) : [20]

- (i) Explain the salient features of Indian Constitution.
- (ii) Explain the election, power and functions of President of India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Right to Freedom of Religion
- (ii) Principle of Collective Responsibility
- (iii) Position of Chief Minister
- (iv) Speaker of Lok Sabha
- (v) Regional Imbalance in Development
- (vi) Judicial Review.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राज्यघटनेची निर्मिती—चर्चा करा.
- (ii) भारतीय राज्यघटनेतील सामाजिक मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.
- (iii) केंद्रिय वित्त आयोगाची रचना व कामे सांगा.

- (iv) विधानपरिषदेची रचना स्पष्ट करा.
- (v) राजकारणातील जातीची भूमिका सांगा.
- (vi) आघाड्यांच्या राजकारणातील प्रादेशिक पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]
- (i) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यातील तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय नागरिकांची मुलभूत कर्तव्ये सांगा.
- (iii) भारतीय राजकारणातील धर्माची भूमिका स्पष्ट करा.
- (iv) प्रादेशिक पक्षांच्या उदयाची कारणे सांगा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 400 शब्दांत) : [20]
- (i) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) राष्ट्रपतींची निवडणूक, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार
- (ii) सामूहिक जबाबदारीचे तत्व
- (iii) मुख्यमंत्र्यांचे स्थान
- (iv) लोकसभेचा सभापती
- (v) विकासातील प्रादेशिक असमतोल
- (vi) न्यायालयीन पुनर्विलोकन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1018

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

HISTORY

[G-1 : Chhatrapati Shivaji and His Times (1630-1707)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) Explain the Sanskrit sources of Maratha History.

(ii) Explain the concept of 'Bhakti'.

(iii) Explain Chhatrapati Sambhaji-Akbar relations.

(iv) Write the contribution of Dhanaji Jadhav in Maratha War of Independence.

(v) Explain the religious policy of Chhatrapati Shivaji.

(vi) Write types of forts.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Describe Persian sources in brief.
- (ii) Write the features of Council of Ministers. (Ashtapradhan).
- (iii) Write the achievements of Chhatrapati Rajaram Maharaj.
- (iv) Explain the land revenue system of Chhatrapati Shivaji's reign.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (i) Explain Chhatrapati Shivaji-Mughal relations.
- (ii) Give an account on social life of Chhatrapati Shivaji's period.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (i) Mansab
- (ii) Chhatrapati Sambhaji-Portuguese relations
- (iii) Chhatrapati Sambhaji-Siddi conflicts
- (iv) Adnyapatra
- (v) Currency system of Chhatrapati Shivaji's period
- (vi) Temple architecture.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) मराठ्यांच्या इतिहासाची संस्कृत साधने स्पष्ट करा.

(ii) 'भक्ती' संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) छत्रपती संभाजी-अकबर संबंध स्पष्ट करा.

(iv) मराठा स्वातंत्र्य युद्धातील धनाजी जाधवांचे योगदान लिहा.

(v) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.

(vi) किल्ल्यांचे प्रकार लिहा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) फारसी साधनांचे थोडक्यात वर्णन करा.

(ii) अष्टप्रधान मंडळाची वैशिष्ट्ये लिहा.

(iii) छत्रपती राजाराम महाराजांची कामगिरी लिहा.

(iv) शिवकालीन जमीन महसूल पद्धती स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

(i) छत्रपती शिवाजी महाराज व मोगल संबंध स्पष्ट करा.

(ii) शिवकालीन सामाजिक जीवनाचा आढावा घ्या.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) मनसब

(ii) छत्रपती संभाजी-पोर्तुगीज संबंध

(iii) छत्रपती संभाजी-सिद्दी संघर्ष

(iv) आज्ञापत्र

(v) शिवकालीन चलन

(vi) शिवकालीन मंदिर स्थापत्य।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1019

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

ANTHROPOLOGY

[G-1 : Introduction to Social and Cultural Anthropology]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

(i) Write the various uses of Anthropology.

(ii) State the functions of Headman among the tribes.

(iii) Write down the characteristics of Joint family.

(iv) What are the uses of white magic ?

(v) Explain the elements of culture.

(vi) What is the concept of property ?

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
- (i) Explain the characteristics of culture.
  - (ii) Explain the features of law among the Adivasis.
  - (iii) Describe the types of kin.
  - (iv) Describe the *four* stages to tribal economy.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words each : [20]
- (i) What is Anthropology ? Describe the relationship of anthropology with other sciences.
  - (ii) What is Religion ? Describe the various theories of origin of Religion.
4. Write short notes on any *four* of the following : [20]
- (i) Cultural lag
  - (ii) Homoerectus
  - (iii) Divorce in Tribals
  - (iv) Shifting cultivation
  - (v) Taboo
  - (vi) Cauvade.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) मानवशास्त्राचे विविध उपयोग थोडक्यात लिहा.
(ii) आदिवासी मधील ग्रामप्रमुखाची कार्ये लिहा.
(iii) संयुक्त कुटुंबाची वैशिष्ट्ये सांगा.
(iv) पांढऱ्या जादूचे उपयोग काय आहेत ?
(v) संस्कृतीचे घटक स्पष्ट करा.
(vi) संपत्तीची संकल्पना काय आहे ?

2. खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(ii) आदिवासी कायद्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(iii) आप्तसंबंधाचे प्रकार स्पष्ट करा.
(iv) आदिवासी अर्थव्यवस्थेच्या चार अवस्थांचे वर्णन करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(i) मानवशास्त्र म्हणजे काय ? मानवशास्त्राचा इतर शास्त्रांशी असलेला संबंध विशद करा.

(ii) धर्म म्हणजे काय ? धर्म उत्पत्तीच्या विविध सिद्धांतांचे वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

(i) संस्कृती पाश्चयन

(ii) होमोइरेक्टस मानव

(iii) आदिवासी मधील घटस्फोट

(iv) स्थलांतरीत शेती

(v) वर्जनता

(vi) सहप्रसविता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1020

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

GEOGRAPHY (G-1)

[Gg.-110 : Elements of Geomorphology]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Answer in 20 words each (any ten) :

[20]

(i) Define Physical Geography.

(ii) What is Latitude ?

(iii) What is international date line ?

(iv) What is 'Moho discontinuity' ?

(v) Who and when introduce the continental drift theory ?

(vi) Define igneous rock.

(vii) What is fault ?

P.T.O.

- (viii) What is Biological weathering ?
- (ix) What is landslide ?
- (x) Define convex slope.
- (xi) What is mass-wasting ?
- (xii) Define watershed.
- (xiii) Write any *two* geographical features which are surrounded by your area.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (i) Scope of geomorphology.
- (ii) Write the properties of sedimentary rock.
- (iii) Hydrological cycle.
- (iv) Terraced and rectilinear slope.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (i) Describe the shape and size of the earth.
- (ii) Write the evidences of Wegner's continental drift theory.
- (iii) Write in detail mechanical weathering.
- (iv) Explain the soil degradation.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (i) Explain the interior of the Earth with diagram.
- (ii) Write in detail the folding.
- (iii) Describe the depositional landforms of river with diagram.
- (iv) Elaborate the application of applied geomorphology in landuse and mining.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
  - (iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - (v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दहा**) : [20]

- (i) प्राकृतिक भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- (ii) अक्षवृत्त म्हणजे काय ?
- (iii) आंतरराष्ट्रीय वाररेषा म्हणजे काय ?
- (iv) 'मोहोची विलगता' म्हणजे काय ?
- (v) खंडवहन सिद्धांत कोणी व कधी मांडला ?
- (vi) अग्निजन्य खडकाची व्याख्या लिहा.
- (vii) प्रस्तरभंग म्हणजे काय ?
- (viii) जैविक विदारण म्हणजे काय ?

- (ix) भूमीपात म्हणजे काय ?
- (x) बर्हिर्वक्र उताराची व्याख्या लिहा.
- (xi) विस्तृत झीज म्हणजे काय ?
- (xii) पाणलोट क्षेत्राची व्याख्या लिहा.
- (xiii) आपल्या सभोवतालच्या परीसरातील कोणत्याही दोन भौगोलिक भूरूपांची नावे लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) भूरूपशास्त्राची व्याप्ती
- (ii) जलजन्य खडकांचे गुणधर्म लिहा.
- (iii) जलचक्र
- (iv) पायऱ्यापायऱ्यांचा व सरळ रेखी उतार.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) पृथ्वीचा आकार व आकृतीचे वर्णन करा.
- (ii) वेगनरच्या भूखंडवहन सिद्धातांचे पुरावे लिहा.
- (iii) कायिक विदारण सविस्तर लिहा.
- (iv) मृदाहास सविस्तर स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (i) पृथ्वीचे अंतरंग आकृतीसह स्पष्ट करा.
- (ii) वळ्यांची सविस्तर माहिती लिहा.
- (iii) नदीच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारे भू-आकार आकृत्यांसह स्पष्ट करा.
- (iv) भूमी उपयोजन व खाणकाम या क्रियांचा उपयोजित भूरूपशास्त्रातील उपयोजन विशद करा.

Total No. of Questions—7+6+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1021

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

MUSIC (General-1)

संगीत सामान्य (जी-1)

(2008 व 2013 अभ्यासक्रम)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.)

(राग संगीत गायन)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोट्या ख्यालाचे [मध्यलय/दृतलय] स्वरलेखन करा.
2. अल्हैया बिलावल किंवा कल्याण यांपैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रीय माहिती लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती व ठेका लिहा :
  - (1) तीनताल (त्रिताल)
  - (2) केरवा
  - (3) भजनी ठेका
4. खालीलपैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा :
  - (1) काल
  - (2) खंड
  - (3) शुद्ध स्वर

P.T.O.

- (4) विकृत स्वर
- (5) चल स्वर
- (6) अचल स्वर
- (7) तान

5. टिपा लिहा [कोणत्याही दोन] :

- (1) आरोह-अवरोह-पकड
- (2) सप्तकाचे पूर्वांग-उत्तरांग
- (3) ख्याल

6. निबंध लिहा [कोणताही एक] :

- (1) संगीत आणि मानवी जीवन
- (2) लोकसंगीत
- (3) तंबोरा व त्याचे महत्त्व

7. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे चरित्र लिहा.

(सतार)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील रजाखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा.
2. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा.
3. तीनताल किंवा केरवा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती देऊन ताललेखन करा.
4. टिपा लिहा [कोणत्याही दोन] :
  - (1) मींड
  - (2) जमजमा
  - (3) वर्ण
  - (4) अल्पत्व-बहुत्व
  - (5) आलाप
5. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.
6. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
  - (1) सतारीचा इतिहास
  - (2) वाद्यांचे प्रकार
  - (3) मी ऐकलेली मैफिल

(तबला)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. त्रिताल किंवा दादरा यांपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत व दुप्पटीत लिहा.
2. त्रिताल किंवा झपतालामध्ये दोन मुखडे लिहा.
3. टिपा लिहा [कोणत्याही दोन] :
  - (1) ताल
  - (2) लयीचे प्रकार
  - (3) तालाची एकपट आणि दुप्पट
  - (4) तिहाई
4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.
  - (1) तबला या वाद्याचा परिचय लिहा.
  - (2) तबल्याचे वर्ण.
5. कोणत्याही एका सुप्रसिद्ध तबलावादकाचे चरित्र लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1022

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

PUBLIC ADMINISTRATION

(G-1) : PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions of the following (in 100 words each) : [20]

- (1) Meaning of Public Administration
- (2) Liberal Democratic Approach
- (3) Principles of Hierarchy
- (4) Principles of Communication
- (5) Importance of Training
- (6) Staff Agencies

2. Attempt any *two* questions of the following (in 200 words each) : [20]

- (1) Importance of Bureaucracy
- (2) Presidential Chief Executive
- (3) Importance of Budget
- (4) Principle of Decision-making

3. Attempt any *one* question of the following (in 400 words) : [20]

- (1) Write the Bases of Departmentalization.
- (2) Explain Budgetary process in India.

P.T.O.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Importance of Public Administration
- (2) Private Administration
- (3) Principle of Co-ordination
- (4) Legislative Control over Public Administration
- (5) Unity of Command
- (6) Leadership

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

- (1) लोक प्रशासनाचा अर्थ
- (2) उदारमतवादी लोकशाही दृष्टीकोन
- (3) अधिकारपदपरंपरेचे तत्व
- (4) संवादाचे तत्व
- (5) प्रशिक्षणाचे महत्व
- (6) स्टाफ अधिकरण

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दात) : [20]

- (1) नोकरशाहीचे महत्व
- (2) अध्यक्षीय प्रमुख कार्याधिकारी
- (3) अंदाजपत्रकाचे महत्व
- (4) निर्णय निर्धारण तत्व

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दात) [20]

- (1) खात्यांचे आधार लिहा
- (2) भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया सांगा

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (1) लोक प्रशासनाचे महत्व
- (2) खाजगी प्रशासन
- (3) समन्वयाचे तत्व
- (4) लोकप्रशासनावरील कायदे मंडळाचे नियंत्रण
- (5) औज्ञेक्य
- (6) नेतृत्व

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1023

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

PSYCHOLOGY

G-1 : General Psychology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
  - (1) Types of Neurons
  - (2) Achievement Motivation
  - (3) Theories of Eysenck
  - (4) Components of Emotion
  - (5) Concept of Intelligence Quotient (IQ)
  - (6) Strategies of Problem Solving

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
  - (1) Describe functions of Endocrine Glands
  - (2) Describe types of conflicts
  - (3) Explain the goals of Psychology
  - (4) Describe the projective techniques

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
  - (1) Define attention. Discuss the objective and subjective factors of attention.
  - (2) Define forgetting. Explain the causes of forgetting.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Case study
- (2) Realistic Thinking
- (3) Allport's trait approach of personality
- (4) Stages of scientific research
- (5) Canon-Bard theories
- (6) Sympathy

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [20]

- (1) चेतापेशीचे प्रकार
- (2) संपादन प्रेरणा
- (3) आयझेंकचा सिद्धान्त
- (4) भावनेचे घटक
- (5) बुद्धीगुणांक संकल्पना
- (6) समस्या परिहाराच्या पद्धती/तंत्रे

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : [20]

- (1) अंतःस्त्रावी ग्रंथीचे कार्य वर्णन करा.
- (2) प्रेरणासंघर्षाचे प्रकार वर्णन करा.
- (3) मानसशास्त्राची ध्येये स्पष्ट करा.
- (4) प्रक्षेपण तंत्रे स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
- (1) अवधानाची व्याख्या द्या. अवधानाच्या वस्तुनिष्ठ व व्यक्तिनिष्ठ घटकांची चर्चा करा.
  - (2) विस्मरणाची व्याख्या द्या. विस्मरणाचे कारणे स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
- (1) वृत्ताभ्यास
  - (2) वास्तववादी विचारप्रक्रिया
  - (3) ऑलपोर्टचा व्यक्तिमत्वविषयक गुणतत्व दृष्टिकोन
  - (4) शास्त्रीय संशोधनातील पायऱ्या
  - (5) कैनन-बार्ड सिद्धान्त
  - (6) सहानुभूती

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1024

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

GANDHIAN THOUGHT

G-1 : INTRODUCTION TO GANDHIAN THOUGHT

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain Gandhiji's social aims of Education.
- (2) Explain Gandhiji's Champaranya satyagraha.
- (3) State briefly Gandhiji's idea of fearlessness.
- (4) Explain Gandhiji's idea of Non-cooperation.
- (5) Briefly illustrate Gandhiji's idea of Ahimsa.
- (6) State the impact of Tolstoy on Gandhiji.

2. Answer the following questions in 200 words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain briefly the seven social sins described by Gandhiji.
- (2) Explain Gandhiji's views on Classical Indian philosophy and culture.
- (3) Explain the Gandhiji's concept of 'Ideal State'.
- (4) Describe briefly Gandhiji's role as a political leader.

3. Answer the following questions in 400 words each (any *one*) : [20]

- (1) Bring out the characteristics of Ideal satyagrahi.
- (2) Bring out the importance of Gandhiji's concept of Truth and Non-violence.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Gandhiji : An Active Philosopher
- (2) Kheda Satyagraha
- (3) Fasting : a way of Satyagraha
- (4) Ruskin's impact on Gandhiji
- (5) Gandhiji's concept of Sarvodaya
- (6) Consistency between Thought and Action

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) गांधीजी शिक्षणाची सामाजिक ध्येये स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींच्या चंपारण्य सत्याग्रहाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा.
- (3) गांधीजींच्या निर्भयतेची संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- (4) गांधीजींची 'असहकार' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) गांधीजींचे 'अहिंसेची' संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- (6) टॉलस्टॉयचा गांधीजीवरील प्रभाव स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) गांधीजींनी वर्णन केलेली सात सामाजिक दुरितांची थोडक्यात चर्चा करा.
- (2) आद्य भारतीय तत्वज्ञान गांधीजीवरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (3) गांधीजींची 'आदर्श राज्य' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) 'एक राजकीय नेता' चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) आदर्श सत्याग्रहीची वैशिष्टे विशद करा.
- (2) गांधीजींच्या सत्य व अहिंसा संकल्पनेचे महत्व विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) गांधीजी : एक कृतीशील तत्त्वज्ञ
- (2) खेडा सत्याग्रह
- (3) उपोषण : सत्याग्रहाचा एक मार्ग
- (4) गांधीजींवरील रस्कीनचा प्रभाव
- (5) गांधीजींची 'सर्वोदय' संकल्पना
- (6) गांधीजी : विचार आणि कृती यातील समन्वय

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1025

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
YOGVIDYA (योगविद्या) (General Paper—I)
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]
  - (i) Benefits of Tadasana
  - (ii) Benefits of Anulom-Vilom Pranayam.

2. Write short notes on (any *two*) : [10]
  - (i) Pratyahar
  - (ii) Rajyoga
  - (iii) Sarvangasan
  - (iv) Layayoga

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]
  - (i) Explain the importance of Kapalbhata Kriya.
  - (ii) Explain the Mantrayoga.
  - (iii) Write the importance of Aparigraha in human life.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]
  - (i) Give the definition and nature of yoga. Explain the importance of Hathayoga in daily life.
  - (ii) Write the types of Pranayama and explain its importance in mental health.

P.T.O.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दात स्पष्टकीकरण द्या : [5]
  - (i) ताडासनाचे फायदे सांगा.
  - (ii) अनुलोम-विलोम प्राणायमाचे फायदे सांगा.

2. थोडक्यात टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]
  - (i) प्रत्याहार
  - (ii) राजयोगा
  - (iii) सर्वांगासन
  - (iv) लययोगा

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे द्या : [15]
  - (i) कपालभाती क्रियेचे महत्व सांगा
  - (ii) मंत्रयोगा स्पष्ट करा
  - (iii) अपरिग्रहाचे मानवी जीवनातील महत्व स्पष्ट करा

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]
  - (i) योगाची व्याख्या व स्वरूप सांगून हठयोगाचे दैनंदिन जीवनात महत्व विशद करा.
  - (ii) प्राणायमाचे प्रकार सांगून त्याचे मानसिक आरोग्यात महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1026

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
HISTORY OF CIVILIZATION—CULTURAL HISTORY OF
MAHARASHTRA (UPTO 13th CENTURY)

General Paper - I
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) State history and meaning of the word Maharashtra.

(ii) What do you know about the Inamgaon ?

(iii) Explain in brief about caste system.

(iv) What do you know about Megalithic culture ?

(v) Who was Chhatrap ?

(vi) Define the term civilization and elaborate on its scope.

2. Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

(i) Write the position of Shilahar dynasty in the history of Maharashtra.

(ii) Describe the Marathi literary tradition with reference to Jyotish Ratnamala, Lila Charitra, Vivek Sindu.

(iii) Discuss the village life of medieval Maharashtra.

(iv) Write a detailed note on fair and festivals of medieval Maharashtra.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one) : [20]

- (i) What do you know about proto-history ? Describe the salient features of Daimabad, Nevasa and Inamgaon cultures.
- (ii) Write a detailed note on Trade and Commerce of the Satavahan period.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Origin of Marathi language
- (ii) Music in Maharashtra
- (iii) Position of Women
- (iv) Megalithic Burials
- (v) Mahanubhav Sect
- (vi) Temple in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) महाराष्ट्र या शब्दाचा अर्थ आणि इतिहास सांगा
- (ii) इनामगांव विषयी तुम्हाला काय माहिती आहे ?
- (iii) जातीव्यवस्थेचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (iv) महापाषाण संस्कृतीविषयी तुम्हाला काय माहिती आहे ?
- (v) क्षत्रप कोण होते ?
- (vi) संस्कृती या संज्ञेची व्याख्या करून त्याच्या व्याप्तीची चर्चा करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) महाराष्ट्राच्या इतिहासातील शिलाहार घराण्याचे स्थान यावर लिहा.
- (ii) जोतिष रत्नमाला, लीळाचरित्र, विवेकसिंधूच्या संदर्भात मराठी साहित्याचे वर्णन करा.
- (iii) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील ग्रामजीवन संदर्भात चर्चा करा.
- (iv) मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील सण आणि उत्सवासंदर्भात सविस्तर टीप लिहा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) प्रागैतिहासासंदर्भात तुम्हाला काय माहिती आहे ? दायमाबाद, नेवासा, इनामगांव या संस्कृतीच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- (ii) सातवाहनकालीन व्यापार आणि वाणिज्य यावर सविस्तर टीप लिहा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) मराठी भाषेचा उदय
- (ii) महाराष्ट्रातील संगीत
- (iii) स्त्रीयांचे स्थान
- (iv) महापाषाण दफने
- (v) महानुभव पंथ
- (vi) महाराष्ट्रातील मंदिरे.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1027

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

HOME ECONOMICS

G-1 : Household and General Economics

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Diagrams must be drawn wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the functions of market mechanism.

(ii) Explain the law of supply with suitable example.

(iii) Explain the functions of money.

(iv) Explain the sources of Human values.

(v) Explain the merits of Home management.

(vi) Explain the role of human values in human life.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain the law of demand with suitable example.

(ii) Explain the basic economics problems.

(iii) Explain the merits and demerits of decision-making.

(iv) Explain the process of home management.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words each (any one) : [20]

- (i) Explain the primary and secondary functions of commercial banks.
- (ii) Explain the elements of interior and exterior home decoration.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Features of Economics Law
- (ii) Sources of family income
- (iii) Types of Human goals
- (iv) Types of price elasticity of demand
- (v) Determinants of decision-making
- (vi) Problems of poverty in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iv) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) बाजारयंत्रणेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) पुरवठ्याचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (iii) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (iv) मानवी मूल्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
- (v) गृहव्यवस्थापनाचे गुण स्पष्ट करा.
- (vi) मानवी मूल्याची मानवी जीवनातील भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) मागणीचा नियम सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - (ii) मुळभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.
  - (iii) आर्थिक निर्णयाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
  - (iv) गृहव्यवस्थापन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) व्यापारी बँकांची प्राथमिक आणि दुय्यम कार्ये स्पष्ट करा.
  - (ii) अंतर्गत व बहिर्गत गृहसजावटीचे घटक स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) आर्थिक नियमांची वैशिष्ट्ये
  - (ii) कौटुंबिक उत्पन्नाचे मार्ग
  - (iii) मानवी उद्दिष्टांचे प्रकार
  - (iv) मागणीचा किंमत लवचिकतेचे प्रकार
  - (v) आर्थिक निर्णयाचे निर्धारक
  - (vi) भारतातील दारिद्र्याची समस्या

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1028

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S.G – 1(A) : Defence Mechanism of India
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) What are the principles of intelligence ?
- (ii) What is the role of Border Security Force ?
- (iii) State the limitation of signals.
- (iv) What is the role of Coast Guard ?
- (v) State the role of A.S.C.
- (vi) What are the characteristics of Artillery ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Trace the growth of Indian Army since 1947.
- (ii) Explain the composition and functions of the Defence Committee of the Cabinet.
- (iii) What are the characteristics and role of Armored Corps ?
- (iv) State the characteristics and limitations of Indian Air force.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one) : [20]

- (i) Explain the principles of Defence Organisation.
- (i) What are the characteristics, role and limitations of the Indian Navy ?

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Army Command
- (ii) Characteristics of Engineers
- (iii) Chiefs of staff committee
- (iv) Role of Infantry
- (v) A.M.C.
- (vi) President.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) शत्रूविषयक ज्ञानाची तत्त्वे कोणती ?
- (ii) सीमा सुरक्षा दलाची कामे कोणती ?
- (iii) संपर्क दलाच्या मर्यादा सांगा.
- (iv) तटरक्षक दलाची कामे कोणती ?
- (v) ए.एस.सी. ची कामे सांगा.
- (vi) तोफखान्याची वैशिष्टे कोणती ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) 1947 पासूनच्या भारतीय भूसेनेच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- (ii) केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या संरक्षण समितीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- (iii) चिलखती दलाची वैशिष्टे व कामे कोणती ?
- (iv) भारतीय हवाई दलाची वैशिष्टे व मर्यादा सांगा.

3. खालील प्रश्नाची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) लष्करी संघटनेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय नौसेनेची वैशिष्ट्ये, कामे व मर्यादा कोणत्या ?

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणताही चार) : [20]
- (i) आर्मी कमांड्
- (ii) इंजिनियर दलाची वैशिष्ट्ये
- (iii) सेनाध्यक्ष समिती
- (iv) पायदळाची कामे
- (v) ए.एम.सी.
- (vi) राष्ट्रपती.

[5301]-1028

D.S.G – 1(B) : Military Thinkers in 19th Century

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain Schlieffen plan.

(ii) Give Clausewitz's concept of total war.

(iii) Explain Moltke's concept of strategy.

(iv) Explain strategic thought of Marshal Foch.

(v) According to Lenin what is revolutionary war ?

(vi) Explain strategic thought of A. H. Jomini.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain strategic thought of B. H. Liddle Hart.

(ii) State the thought of Che Guevara about Guerrilla Warfare.

(iii) State Douhet's 'theory of air power.'

(iv) State the military thought of J.F.C. Fuller.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

(i) Explain the thought of Mao Zedong regarding Guerrilla tactics.

(ii) Explain the Halford Mackinder's Heartland theory.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Marshal Foch
- (ii) A. T. Mahan
- (iii) General Douhet
- (iv) Jomini
- (v) Lenin
- (vi) H. V. Moltke.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) श्लायफेन योजना स्पष्ट करा.
- (ii) क्लॉजविटझ यांची सर्वकष युद्धाची संकल्पना सांगा.
- (iii) मोल्टके यांची युद्धनीतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) मार्शल फोच यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.
- (v) लेनिनच्या मते क्रांतिकारी युद्ध म्हणजे काय ?
- (vi) ए. एच. ज्योमिनी यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) बी. एच. लिडल हार्ट यांचे सामरिक विचार स्पष्ट करा.
- (ii) चे-गेव्हारा यांचे गनिमी युद्धपद्धती विषयी विचार सांगा.
- (iii) डुहेट यांचा हवाई शक्तीचा सिद्धांत सांगा.
- (iv) जे. एफ. सी. फुलर यांचे लष्करी विचार सांगा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) माओ झेडाँग यांचे गनिमी डावपेचाविषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- (ii) मॅकिन्डर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) मार्शल फोच
- (ii) ए. टी. महान
- (iii) जनरल डुहेट
- (iv) ज्योमिनी
- (v) लेनिन

(vi) एच. व्ही. मोल्टके.

[5301]-1028

D.S.G – 1(C) : Post Cold War India's Security Environment

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) Explain the concept of Globalization.

(ii) What are the India's internal security challenges ?

(iii) State the effects of deforestation.

(iv) What is counterterrorism ?

(v) Explain the structure of NAFTA.

(vi) What is N.C.T.C. ?

2. Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

(i) Describe the regional challenges of India's security.

(ii) Explain in detail the concept of human security.

(iii) Explain the causes of terrorism.

(iv) Describe the structure and objectives of SAFTA.

3. Answer the following question in 400 words (any one) : [20]

(i) What are the security challenges have create due to globalization on post cold war period ?

(ii) Describe the emergence of new world order.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (i) Nature of Globalization
- (ii) Counterinsurgency
- (iii) International Human Right Commission
- (iv) New Trends of Terrorism
- (v) Objectives of world trade organisation
- (vi) Structure of N.C.T.C.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेपुढील आव्हाने कोणती ?
- (iii) निर्वणीकरण/जंगलतोडीचे परिणाम सांगा.
- (iv) प्रतिदहशतवाद म्हणजे काय ?
- (v) नाफ्ताची रचना स्पष्ट करा.
- (vi) एन. सी. टी. सी. म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) भारतीय सुरक्षेपुढील विभागीय आव्हाने विशद करा.
- (ii) मानवी सुरक्षेची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- (iii) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iv) साफ्टाची रचना आणि उद्दिष्टे विशद करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) शीतयुद्धोत्तर कालखंडात जागतिकीकरणामुळे सुरक्षेपुढे कोणती आव्हाने निर्माण झाली ?

(ii) नविन जागतिक व्यवस्थेचा उदय विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) जागतिकीकरणाचे स्वरूप

(ii) प्रतिविप्लव

(iii) आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग

(iv) दहशतवादाचे नविन पैलू

(v) विश्व व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे

(vi) एन.सी.टी.सी. ची रचना

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1029

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

SOCIAL WORK

(I) Social Reform Movements in India

(II) Introduction to Social Welfare & Social Services

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* question in 500 words : [16]

State the reform movements for ensuring the rights of workers in post-independence period.

Or

Highlight the work by Mahatma Phule for the Backward Classes.

2. Answer any *one* question in 500 words : [16]

Specify the history of social services in India in Pre-British period.

Or

State the objectives and activities of Prarthana Samaj.

3. Answer any *one* question in 500 words : [16]

Describe the term Social Welfare and explain Welfare Services meant for women.

P.T.O.

Or

Describe planned provisions for social services for Youth in India.

4. Answer any *one* question in **500** words : [16]

Describe 'Gramdan movement'.

Or

Discuss specific social services for disadvantaged sections in society.

5. Write short notes on any *two* : [16]

(a) Sarvodaya Movement

(b) Mahatma Phule's reform movement for farmers

(c) Objectives of Ramkrishna Mission

(d) Concept of Social reconstruction.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [16]

स्वातंत्र्योत्तर काळातील महिलांच्या हक्कांचे संवर्धन करण्यासाठीच्या सुधारणा चळवळी विशद करा.

किंवा

म. फुले यांचे मागासवर्गीयांसाठी कार्यावर प्रकाशझोत टाका.

2. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [16]
ब्रिटिशपूर्व काळातील सामाजिक सेवांचा इतिहास स्पष्ट करा.

किंवा

प्रार्थना समाजाची उद्दिष्ट्ये व कार्य सांगा.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [16]
'सामाजिक कल्याण' संकल्पना स्पष्ट करा व महिलांसाठी सामाजिक सेवा स्पष्ट करा.

किंवा

भारतातील युवकांसाठी असलेल्या नियोजित समाज सेवांच्या तरतूदींचे वर्णन करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [16]
ग्रामदान चळवळीचे वर्णन करा.

किंवा

समाजातील उपेक्षित घटकांसाठीच्या सामाजिक सेवांची चर्चा करा.

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा : [16]

(अ) सर्वोदय चळवळ

(ब) म. फुलेंची शेतकऱ्यांसाठी सुधारणा चळवळ

(क) रामकृष्ण मिशनची उद्दिष्ट्ये

(ड) सामाजिक पुनर्रचना संकल्पना.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1030

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

MATHEMATICAL STATISTICS

(Discrete Probability and Probability Distributions)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of statistical tables and calculator is allowed.

(iv) Symbols have their usual meaning.

(v) Graph paper will be supplied on request.

1. Attempt each of the following : [1 each]

(a) State whether each of the following statements is true *or* false :

(i) Poisson distribution is always unimodal.

(ii) A function $X : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ is called as a random variable.

(iii) A Bernoulli trial is a random experiment which has only two outcomes.

(iv) In conditional distribution of X given $Y = y$. X is constant and Y is a variable.

P.T.O.

(b) Choose *correct* alternative in the following : [1 each]

(i) If $X \rightarrow b(n, p)$ and $E(X) = 5/3$, $\text{var}(X) = 10/9$, then the value of q is :

(A) $1/3$

(B) $2/3$

(C) $1/6$

(D) $5/6$

(ii) If an unbiased coin is tossed once, then the two events head and tail are :

(A) mutually exclusive

(B) exhaustive events

(C) equally likely

(D) all these (A), (B) and (C)

(iii) The classical approach to probability assumes that all possible outcomes of an experiment are :

(A) independent

(B) dependent

(C) mutually exclusive

(D) equally likely

(iv) If X follows geometric (p) distribution taking values 1, 2,.... then :

- (A) mean $>$ variance
- (B) mean $<$ variance
- (C) mean = variance
- (D) mean = 2 variance

(C) Answer in brief : [2 each]

(i) State any *two* real life situations in which geometric distribution can be applied.

(ii) State the properties of joint distribution function of two-dimensional discrete random variable.

(iii) State the p.m.f. of negative binomial distribution. State its mean and variance.

(iv) If $P(A) = P(B) = 1$, show that $P(A \cup B) = P(A \cap B) = 1$.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) The probability that a contractor will get a plumbing contract is 0.4 and the probability that he will not get an electric contract is 0.7. If the probability of getting at least one contract is 0.6, what is the probability that he will get : (i) both the contracts and (ii) exactly one contract.

- (b) Let (X, Y) be a discrete bivariate r.v. with the following joint p.m.f :

X	Y			
	0	1	2	3
0	k	$3k$	$2k$	$4k$
1	$2k$	$6k$	$4k$	$8k$
2	$3k$	$9k$	$6k$	$12k$

- (i) Find k . (ii) Are X and Y independent ?
- (c) Show that all cumulants of Poisson distribution are equal to the parameter m .
- (d) Define mutual independence of three events and pairwise independence of three events.
- (e) Explain classical definition of probability and state its limitations.
- (f) Define geometric distribution. Hence derive M.G.F. of geometric (p) distribution.
3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]
- (a) A box of 20 mangoes contains 4 bad mangoes. Two mangoes are drawn at random without replacement from this box. Obtain the probability distribution of the number of bad mangoes in the sample.

(b) Suppose X follows binomial distribution with parameters n and P . Find probability distribution of $Y = n - X$.

(c) A random variable X has the following probability distribution :

X	1	2	3	4	5	6	7
P (X)	$3k$	$3k$	$5k$	$17k$	$9k$	$11k$	$13k$

(i) Find k . (ii) Find probability distribution of $W = X - 1$ and $Y = 3X + 2$

(d) For two discrete random variables (X, Y) ; $\text{var} (X) = \text{var}(Y) = 1$, $\text{cov}(X, Y) = 0.5$.

Find (i) $\text{var} (3X - 4Y)$ (ii) $\text{corr} \left(\frac{X+5}{2}, \frac{Y-6}{3} \right)$.

(e) Let $X \rightarrow$ Poisson (m) such that $P(X = 2) = \frac{3}{4}P(X = 1)$. Find $P(X = 0)$ and the most probable value of X.

(f) A die has the following probability assignment to the six faces $\Omega = \{1, 2, \dots, 6\}$ with $P(1) = 0.1$; $P(2) = 0.2$; $P(3) = 0.3$; $P(4) = 0.25$; $P(5) = 0.1$; $P(6) = 0.05$. What is the probability of (i) an even number appears (ii) a number less than 4 appears ?

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) State and prove Bayes' theorem

(b) Suppose X and Y are two discrete r.v.s.

Prove that :

$$(i) \quad \text{Var} (aX + bY) = a^2 \text{var}(X) + b^2 \text{var}(Y) + 2ab \text{cov}(X, Y)$$

$$(ii) \quad \text{Var} (aX - bY) = a^2 \text{var}(X) + b^2 \text{var}(Y) - 2ab \text{cov}(X, Y)$$

(c) Define hypergeometric distribution. Find its mean and variance.

(d) Let $X \rightarrow b(n_1, p)$ and $Y \rightarrow b(n_2, p)$ and X and Y are independent.

Obtain the conditional probability distribution of X given $X + Y$. Identify the distribution.

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) (i) Bag I contains 6 blue and 4 red balls. Bag II contains 2 blue and 6 red balls. Bag III contains 1 blue and 8 red balls.

(I) A bag is chosen at random; a ball is drawn randomly from this bag. It turns out to be blue. Find the probability that bag I was chosen.

(II) A bag is chosen at random; two balls are drawn without replacement from this bag. Both the balls were blue. Find the probability that bag II was chosen. [6]

(ii) State and prove binomial approximation to a hypergeometric distribution. [10]

(b) (i) For the following joint p.m.f. of (X, Y), find k and hence compute : (I) $\text{Var} (Y | X = 1)$

(II) $\text{cov} (2X, 4Y)$

X	Y		
	0	1	2
-1	$12k$	$15k$	$2k$
1	$7k$	$8k$	$12k$

[10]

(ii) Suppose $X_i \rightarrow P(m_i = 1.2^i)$ for $i = 1, 2, 3, 4$ and X_i are independent of each other. If :

$$S = \sum_{i=1}^4 X_i$$

find :

(I) $P(S=12)$,

(II) $P(S > 3)$,

(III) $P(S - 2 < 2)$.

[6]

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1031

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

OPTIONAL ENGLISH—I

[(Text : Interface (English Literature and Language)]

(General Paper I)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in about 70 words each (any *three*) : [12]

- (a) Comment on the central idea of 'A Lesson My Father Taught Me'.
- (b) Why does R.K. Narayan call the American English as 'Toasted English' ?
- (c) Explain the significance of the title 'The Romance of a Busy Broker'.
- (d) Write a character sketch of Schatz in the story 'A Day's Wait'.
- (e) Briefly narrate the incident that upset Kalam's father.

P.T.O.

2. (a) Answer the following questions in about **70** words each (any *three*) : [12]
- (i) Discuss the theme of love in 'Sonnet 29'.
  - (ii) How does 'The World is Too Much With Us' stress the idea of going back to nature ?
  - (iii) Explain in your own words the significance of the title of the poem 'The Listeners'.
  - (iv) Write a note on the theme of humanity in the poem 'No Men are Foreign'.
  - (v) How does 'The Listeners' create an atmosphere of something other-worldly ?
- (b) Write short notes on the following (any *two*) : [6]
- (i) Cultural Transmission of Language
  - (ii) Duality of language structure
  - (iii) Aesthetic function of language
  - (iv) Expressive function of language.
3. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]
- (a) Do you agree that the story, 'Upper Division Love', is a hard hitting comment on the Indian film industry ? Elaborate your views.
  - (b) Describe the effect of Nnaemeka's marriage on his father Okeke.
  - (c) Explain the central idea of the story 'Upper Division Love'.
  - (d) How does Chinua Achebe explore the complexities of human relationships in 'Marriage is a Private Affair' ?

4. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]
- (a) Discuss the difficulty of choices suggested in the poem 'The Road Not Taken'.
  - (b) How does the poem, 'The Sun Rising' deal with the theme of true and timeless love ?
  - (c) How does the poem, 'The Mountain and The Squirrel' show that every creature is important ?
  - (d) Explain the theme of discrimination and injustice as depicted in 'The Ballad of the Landlord'.
5. Answer the following questions in about **100** words each (any *two*) : [12]
- (a) Discuss the role of the father in 'Lithuania'.
  - (b) Comment on the element of surprise in the play 'Lithuania'.
  - (c) Explain the title of the play 'The Swan Song'.
  - (d) How does the play 'The Swan Song' contrast the past glory of Vasili Svietlovidoff and his present life ?
6. (a) Write short notes in about **50** words each on (any *one*) : [4]
- (i) Syntax : A study of sentence formation
  - (ii) Phonetics and Phonology.
- (b) (i) Identify the number of phonemes in the following words (any *two*) : [2]
- (1) same
  - (2) bold
  - (3) get
  - (4) good.

(ii) Identify the structure of the following words in terms of C and V (any *four*) : [4]

- (1) fine
- (2) up
- (3) me
- (4) rose
- (5) ball
- (6) street.

(iii) Identify the vowels in the following words (any *four*) : [4]

- (1) cheer
- (2) pet
- (3) shine
- (4) south
- (5) hat
- (6) bird.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1033

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

COMMERCE

G-1 : Organisation of Commerce

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Define the term 'Business'.
- (2) Give the meaning of 'Retail Trade'.
- (3) Define the term 'Commerce'.
- (4) What is marketing ?

2. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the scope of commerce.

P.T.O.

- (2) Explain the road transport.
  - (3) Explain modern concepts of marketing.
  - (4) Explain the concept of Buyer's and Seller's Market.
  - (5) Explain the service of wholeseller.
  - (6) Explain the concept of 'Branding'.
- 3.** Answer the following questions in **250** words each (any *three*) :[30]
- (1) Explain the functions of money.
  - (2) Explain the elements of marketing.
  - (3) Explain the Internet advertising.
  - (4) Explain the functions of packaging.
  - (5) Write a short note on 'Storage'.
- 4.** Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
- (1) What is Retail Trade ? Explain functions of Retail Trade.
  - (2) Explain the factors affecting selection of media.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'व्यवसाय' या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (2) किरकोळ व्यापाऱ्याचा अर्थ सांगा.
- (3) वाणिज्य या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (4) विपणन म्हणजे काय?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) वाणिज्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) रस्ता वाहतूक संज्ञा स्पष्ट करा.
- (3) विपणनाची आधुनिक संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) खरेदीदारांची आणि विक्रेत्यांची बाजारपेठ ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (5) घाऊक व्यापाऱ्याच्या सेवा स्पष्ट करा.
- (6) चिन्हांकन ही संज्ञा स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) विपणनाचे घटक स्पष्ट करा.

(3) इंटरनेट जाहिरातींबाबत वर्णन करा.

(4) बांधणीचे कार्ये स्पष्ट करा.

(5) साठवण यावर माहिती लिहा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) किरकोळ व्यापार म्हणजे काय? किरकोळ व्यापाऱ्याची कार्ये स्पष्ट करा.

(2) जाहिरात माध्यम निविडीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1034

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

G-1 : EDUCATION

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Write the objectives of Education given by Kothari Commission (1966).

(ii) Write the importance of Health Education.

(iii) Explain the concept of Earn and Learn Scheme.

(iv) Write the social importance of Education.

(v) What are the principles of Women's Education stated by Mahatma Phule ?

(vi) Write the limitations of observation method.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) What is introspection method ? Explain the limitations of introspection method.

(ii) What is adult education ? Explain the importance of adult education.

(iii) Describe the aims of education in ancient India.

(iv) What is family ? Describe the functions of family.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (i) What is Pre-primary education ? What are the problems in Pre-primary education ? Suggest remedies to overcome these problems.
- (ii) Explain in detail the educational thoughts of Maharshi Karve.

4. Write the following short notes in **50** words each (any *four*) : [20]

- (i) Educational importance of Television
- (ii) Concept of Informal Education
- (iii) Importance of Value Education
- (iv) Role of Newspaper in Education
- (v) Merits of Experimental method
- (vi) Concept of 'Education'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (i) कोठारी आयोगाने (1966) सांगितलेली शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- (ii) आरोग्य शिक्षणाचे महत्व लिहा.
- (iii) कमवा व शिका योजना - संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) शिक्षणाचे सामाजिक महत्व लिहा.
- (v) महात्मा फुले यांची स्त्री शिक्षणविषयक तत्वे कोणती ?
- (vi) निरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) आत्मनिरीक्षण पद्धती म्हणजे काय ? आत्मनिरीक्षण पद्धतीच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- (ii) प्रौढ शिक्षण म्हणजे काय ? प्रौढ शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) प्राचीन भारतीय काळातील शिक्षणाची ध्येये स्पष्ट करा.
- (iv) कुटुंब म्हणजे काय ? कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) पूर्व प्राथमिक शिक्षण म्हणजे काय ? पूर्व प्राथमिक शिक्षणाच्या समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
- (ii) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक विचार सविस्तर स्पष्ट करा.
4. खालील प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) दूरदर्शनचे शैक्षणिक महत्व
- (ii) सहजशिक्षण संकल्पना
- (iii) मूल्य शिक्षणाचे महत्व
- (iv) वृत्तपत्रांची शिक्षणातील भूमिका
- (v) प्रायोगिक पद्धतीचे गुण
- (vi) 'शिक्षण' संकल्पना

G-1 : EDUCATION

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
  - (i) Explain the concept of 'Vishwabharati'.
  - (ii) Write the objectives of primary education.
  - (iii) Write the values envisaged in the Constitution of India.
  - (iv) Write the limitations of Experimental Method.
  - (v) Which objectives of education stated by Kothari Commission ?
  - (vi) Explain the role of education in economical development.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
  - (i) What is value education ? Explain the role of education to inculcate values among students.
  - (ii) Explain the nature and limitations of Introspection method.
  - (iii) Explain the role of radio in education.
  - (iv) Explain the educational philosophy of Mahatma Phule.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
  - (i) What are the reasons of stagnation and wastage in primary education ? Give suggestions to stop stagnation and wastage.
  - (ii) What do you mean by formal and non-formal education ? Explain the differences between formal and non-formal education.

4. Write short notes in 50 words each (any four) : [20]

- (i) Importance of family in the educational development of a child.
- (ii) Importance of education in social development.
- (iii) Importance of value education.
- (iv) Educational objectives stated by J.P. Naik.
- (v) Scope of Educational Psychology.
- (vi) Nature of education in ancient India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) विश्वभारतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा.
- (iii) भारतीय राज्य घटनेने सांगितलेली मूल्ये लिहा.
- (iv) प्रायोगिक पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.
- (v) कोठारी आयोगाने सांगितलेली शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती ?
- (vi) आर्थिक विकासातील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) मूल्यशिक्षण म्हणजे काय ? विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्य रुजविण्यात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) आत्मनिरीक्षण पद्धतीचे स्वरूप सांगून तिच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- (iii) आकाशवाणीची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (iv) महात्मा ज्योतिराव फुले यांचे शैक्षणिक तत्वज्ञान स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

(i) प्राथमिक शिक्षणातील स्थगण व गळनीची कारणे कोणती ? स्थगण व गळनी थांबविण्यासाठी उपाय सूचवा.

(ii) औपचारिक व अनौपचारिक शिक्षण म्हणजे काय ? औपचारिक व अनौपचारिक शिक्षणातील फरक सोदाहरण स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) मुलांच्या शैक्षणिक विकासात कुटुंबाचे महत्व

(ii) सामाजिक विकासात शिक्षणाचे महत्व

(iii) मूल्य शिक्षणाचे महत्व

(iv) जे. पी. नाईकांनी सांगितलेली शिक्षणाची उद्दिष्टे

(v) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याप्ती

(vi) प्राचीन भारतीय शिक्षणाचे स्वरूप

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1035

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

MATHEMATICS

FMG-1 : Industrial Mathematics

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Attempt any *eight* of the following :

[16]

(a) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^3 + x^2 - 2x - 2}{x + 1}.$$

(b) If $f(x) = (e^x + \sin x)(x^3 + 5)$, find $f''(0)$.

(c) Draw the graphs of the following equations :

(i) $2x + 3y + 1 = 0$,

(ii) $y = 1 - x^2$.

(d) Define marginal revenue and total cost.

(e) Find $(A + B)^2$ if $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ -1 & 3 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 4 & -5 \\ 6 & -2 \end{bmatrix}$.

P.T.O.

(f) Evaluate :

$$\int_0^{\pi/2} \sin x \cos x dx$$

(g) Draw the feasible region which is bounded by $2x + y \leq 2$, $y \leq 2x$, $x \leq y$, $x \geq 0$, $y \geq 0$.

(h) Define objective function in L.P.P.

(i) State the commutative laws for matrix addition and matrix multiplication.

(j) Find the critical points of :

$$y = x^4 - 2x^2 + 10.$$

2. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Discuss the continuity of the function $f(x)$ at $x = 2$, where :

$$\begin{aligned} f(x) &= \frac{x^3 - 4x}{x - 2} & ; & \quad x \neq 2 \\ &= 8 & ; & \quad x = 2. \end{aligned}$$

(b) Evaluate the following limits :

(i) $\lim_{x \rightarrow 9} \frac{x - 9}{\sqrt{x} - 3}$,

(ii) $\lim_{x \rightarrow 0} \sin x \cdot e^{(x^2 + 1)}$.

(c) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = \frac{e^{\sqrt{x}} \cdot (9x^3 + 7)}{x^2}$.

(d) Test to see whether the following functions are increasing, decreasing or stationary at $x = 1$:

(i) $f(x) = 2x^2 + 7x - 10$

(ii) $f(x) = e^x + x^2 - 7x$.

(e) Find the relative extrema of the function :

$$f(x) = 2x^4 - 16x^3 + 32x^2 + 5.$$

(f) Find the marginal and average functions of the total function :

$$TC = 5Q^2 + 4Q + 12.$$

Also, evaluate them at $Q = 3$.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) A producer has the possibility of discriminating between the domestic and foreign markets for a product where the demands, respectively, are :

$$Q_1 = 21 - 0.1P_1$$

$$Q_2 = 50 - 0.4P_2.$$

Total cost = $200 + 10Q$ where $Q = Q_1 + Q_2$. What price will the producer charge in order to maximize profit :

(i) Without discrimination between markets and

(ii) With discrimination between markets ?

(b) Given $f(x) = g(x) \cdot h(x)$, where $g'(x)$ and $h'(x)$ both exist, prove that :

$$f'(x) = g'(x) h(x) + g(x) h'(x).$$

Also show that if $f(x) = ah(x)$, then $f'(x) = ah'(x)$ where a is a constant.

(c) Use implicit differentiation to find $\frac{dy}{dx}$ for the functions :

(i) $x^4 y^3 = 100$

(ii) $e^{y^2} + xy^2 = y$

(iii) $(3x^3 + 5y^3) = x^2$.

4. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Let

$$A = \begin{bmatrix} -1 & 2 & 3 \\ 0 & 1 & 4 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} 4 & 5 \\ -2 & -6 \\ 3 & 7 \end{bmatrix}.$$

(i) Find AB and BA .

(ii) Is $AB = BA$?

(b) Use Gaussian elimination method to solve the following system of equations :

$$2x + 12y = 40$$

$$8x + 4y = 28.$$

(c) Evaluate :

$$\int_0^2 \frac{3x^2}{(x^3 + 1)^2} dx$$

(d) Find the integral

$$y = \int (x^{1/2} + 3x^{-1/2}) dx,$$

given that $y = 0$ when $x = 0$.

- (e) Find the MR function associated with the following supply function :

$$P = Q^2 + 2Q + 1.$$

Evaluate MR function at $Q = 4$ and $Q = 10$.

- (f) Find the extreme points of the region bounded by the following constraints :

$$2x + 3y \leq 15,$$

$$x \leq 6,$$

$$y \leq 4,$$

$$x \geq 0, y \geq 0.$$

5. Attempt any *two* of the following : [16]

- (a) Solve the following LPP by graphical method :

Maximize : $Z = 20x_1 + 10x_2,$

Subject to :

$$4x_1 + 3x_2 \leq 48,$$

$$3x_1 + 5x_2 \leq 60,$$

$$x_1 \leq 9,$$

$$x_1 \geq 0, x_2 \geq 0.$$

- (b) Faced with two distinct demand functions :

$$Q_1 = 24 - 0.2P_1, Q_2 = 10 - 0.05P_2$$

where $TC = 35 + 40Q,$

What price will the firm charge :

- (i) with discrimination ?
(ii) without discrimination ?

(c) Crazy Teddie's sells 500 CDs, 600 cassettes and 300 CD players each week. The selling price of CDs is ₹ 10, cassettes ₹ 15 and CD players ₹ 2,000. The cost to the shop is ₹ 6 for CD, ₹ 12 for a cassette and ₹ 1,500 for a CD player. Find weekly profit by using :

(i) total concept and

(ii) per unit concept.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1036

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
PHYSICAL EDUCATION
(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw the diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **50** words (any *two*) : [5]
  - (1) Define Sports Medicine.
  - (2) Write scope of Physical Education.
  - (3) List out the skills in Kabaddi.

2. Answer the following in **100** words (any *two*) : [10]
  - (1) Importance of warming up in sports.
  - (2) Explain how physical education is important to health.
  - (3) How will you maintain play ground for tournaments ?

3. Answer the following in **200 to 250** words (any *two*) : [15]
  - (1) Explain recreational and modified sports.
  - (2) What is Bio-Mechanics and state its importance in sports ?
  - (3) Define Physical Education and explain the objectives of Physical Education.

4. Answer the following in **500** words (any *one*) : [10]
  - (1) Draw a neat diagram of Kabaddi ground for men and explain basic rules of Kabaddi.
  - (2) What is First-Aid ? Explain 'PRICER' therapy in detail.

P.T.O.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [05]
  - (1) क्रीडा वैद्यक शास्त्राची व्याख्या लिहा.
  - (2) शारीरिक शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - (3) कबडी या खेळातील कौशल्यांची यादी करा.
2. खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
  - (1) उत्तेजक हालचालीचे खेळातील महत्व सांगा.
  - (2) शारीरिक शिक्षणाचे आरोग्याच्या दृष्टिने महत्व सांगा.
  - (3) स्पर्धेच्या दृष्टिने मैदानाचे व्यवस्थापन कसे कराल ?
3. खालील प्रश्नांची 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [15]
  - (1) मनोरंजनात्मक व परावर्तीत खेळ म्हणजे काय हे स्पष्ट करा.
  - (2) जीवयांत्रिकीशास्त्र म्हणजे काय ? त्याचे खेळातील महत्व स्पष्ट करा.
  - (3) शारीरिक शिक्षणाची व्याख्या सांगून त्याची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नाची 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [10]
  - (1) कबडी या खेळाच्या पुरुष गटाच्या मैदानाची आकृती काढून कबड्डीचे मूलभूत नियम स्पष्ट करा.
  - (2) प्रथमोपचार म्हणजे काय ते सांगून 'PRICER' थेरपीचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1037

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

MATHEMATICS

MG-1 : Algebra and Geometry

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) Let $a, b, c, \in \mathbf{Z}$; $a, b \neq 0$. If $a|b$ and $b|c$, then prove that $a|c$.

(b) Let $n \in \mathbf{N}$. Prove that if n is odd, then $n^2 - 1$ is divisible by 8.

(c) Find the remainder when $x^3 + x^2 + x + 1$ is divided by $x - 1$.

(d) Find the rank of the following matrix A, where $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 5 & 10 \end{bmatrix}$.

(e) Define equivalence relation on a non-empty set X.

(f) Find the direction cosines of the line whose direction ratios are 1, 2, 2.

(g) Define skew lines.

P.T.O.

- (h) Find the distance of the point $(1, 1, 1)$ from the plane $x + 2y + 2z + 5 = 0$.
- (i) Find the centre and radius of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 4y + 6z + 5 = 0$.
- (j) Define a cone.

2. Attempt any *four* of the following : [16]

- (a) List all integers x in the range $1 \leq x \leq 100$ that satisfy $x \equiv 7 \pmod{17}$.
- (b) Find all elements of $\mathbf{Z}_6$ that satisfy $x^2 = x$.
- (c) State and prove Euclid's lemma.
- (d) Find the eigen values and eigen vectors of the matrix A, where
- $$A = \begin{bmatrix} 5 & 4 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}.$$
- (e) Solve the equation $2x^3 - 7x^2 + 7x - 2 = 0$, given that the two roots are reciprocals of each other.
- (f) Prove that if $(a, m) = (b, m) = 1$, then $(ab, m) = 1$.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

- (a) Find *gcd* of 7469 and 2464 and express it in the form $d = 7469m + 2464n$, for some integers m and n .
- (b) Find a *gcd* of $f(x) = x^3 - 2x^2 + 6x - 5$ and $g(x) = x^2 - 2x + 1$. Is *gcd* of $f(x)$ and $g(x)$ unique ? Justify.

(c) Investigate for what values of λ , the system of linear equations :

$$x + y + z = 6$$

$$x + 2y + 3z = 10;$$

$$x + 2y + \lambda z = 9$$

have (i) no solution, (ii) unique solution.

4. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Obtain the equation of a plane in normal form.

(b) Find the equation of the plane passing through the intersection of the planes $x + y + z = 6$ and $2x + 3y + 4z + 5 = 0$ and the point $(1, 1, 1)$.

(c) Prove that the lines $\frac{x-1}{2} = \frac{y-2}{3} = \frac{z-3}{4}$ and $\frac{x-2}{3} = \frac{y-3}{4} = \frac{z-4}{5}$ are coplanar.

(d) Prove that every equation of first degree in x, y, z represents a plane.

(e) Find the points at which the line $\frac{x-7}{2} = \frac{y-6}{1} = \frac{z+5}{-1}$ cuts the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 3y - 5z - 31 = 0$.

(f) Find the equation of the cone whose vertex is $(1, 1, 2)$ and guiding curve is the ellipse $\frac{x^2}{4} + \frac{y^2}{2} = 1; z = 0$.

5. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) Reduce the equation $x^2 + 4xy + y^2 - 2x + 2y - 6 = 0$ to the standard form and name the conic.

(b) Find the equation of the sphere passing through O (0, 0, 0), A (1, 1, 0), B (1, 0, 1) and C (0, 1, 1).

(c) Find the equation of the cylinder whose generators are parallel to the line $\frac{x}{1} = \frac{y}{-2} = \frac{z}{3}$ and whose guiding curve is the ellipse $x^2 + 2y^2 = 1; z = 3$.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1038

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

STATISTICAL PREREQUISITES

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Calculator and statistical tables are allowed.

(iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt each of the following : [1 each]

(A) State whether each of the following statements is true *or* false :

(i) Raw moments depend on change of scale.

(ii) Variance may be negative.

(iii) Mode = 3 median – 2 mean.

(iv) For symmetric distribution, $v_1 > 0$.

P.T.O.

(B) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) If mean = 2, then first order central moment is .....

(a) 0

(b) 1

(c) 2

(d) None of the above

(ii) For a mesokurtic curve, β_2 is .....

(a) 1

(b) 3

(c) > 3

(d) < 3

(iii) We can find median graphically by using .....

(a) Box plot

(b) Ogive curve

(c) Histogram

(d) All of the above

(iv) The second central moment is .....

- (a) Mean
- (b) Median
- (c) Mode
- (d) Variance

(C) Answer in brief : [2 each]

- (i) State any *two* merits of mean.
- (ii) Define coefficient of determination.
- (iii) Define nominal scale with *one* illustration.
- (iv) Find the mean of first 100 positive integers.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (A) Write a note on variable.
- (B) If attributes A and B are independent, then show that :
  - (i) A, β
  - (ii) α , Bare also independent.
- (C) Write a note on “Base Shifting”.
- (D) If two observations are 3 and 4, then verify the relation :
$$AM \geq GM \geq HM.$$
- (E) The first three moments about 2 of a certain distribution are 2, 19 and -32 respectively. Find third central moment and variance.

(F) Draw histogram for the following frequency distribution :

Class	Frequency
0—5	5
5—10	12
10—15	15
15—20	10
20—25	8

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(A) Write a note on correlation.

(B) Explain the concept of error in regression.

(C) If variance of a mesokurtic distribution is 10, then find 4th central moment.

(D) Define :

(i) Manifold classification

(ii) Ultimate class frequency.

(E) Calculate median from the following frequency distribution :

Class	Frequency
1—5	15
6—10	20
11—15	25
16—20	22
21—25	18

- (F) Compute price index number for the year 2010 with 2009 as base year using weighted average of price relative method from the following data :

Commodity	Price in 2009	Price in 2010	Weights
A	10	12	30
B	8	9	50
C	25	30	20

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]
- (A) (i) Distinguish between SRSWOR and SRSWR. [4]
- (ii) For moderately skewed distribution mode, median and coefficient of skewness are 68, 80 and 0.42. Find s.d. [4]
- (B) (i) Let 1000 candidates appeared in an examination, among them 550 were boys. In all 700 candidates were passed in this examination. Total number of passed boy candidates was 300. Find the number of failed girl candidates. [4]
- (ii) Write a note on systematic sampling. [4]

- (C) Compute mean deviation about median for the following data : [8]

Marks	No. of Students
0—20	10
20—40	16
40—60	34
60—80	26
80—100	14

- (D) Compute Spearman's rank correlation coefficient between X and Y from the data given below : [8]

X	Y
180	100
320	180
190	220
450	130
100	290

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]
- (a) (i) Explain the concept of central tendency. State the characteristics of good statistical average. [8]
- (ii) Examine the consistency of the following data : [8]
N = 10000, (A) = 1086, (B) = 286, (C) = 877,
(AB) = 135, (BC) = 143, (AC) = 338.

- (b) (i) Explain the least square method of fitting the exponential curve of type $Y = a.X^b$. [4]
- (ii) Write a note on consumer price index number. [4]
- (iii) Fit a second degree parabola to the data given below by taking Y as a dependent variable : [8]

X	Y
1	11
2	15
3	19
4	21
5	35

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1039

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G-1 : Introduction to Logic and Principles of Reasoning

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* in 100 words each : [20]

- (1) Distinguish between a proposition and a sentence.
- (2) State in brief the distribution of terms in A, E, I, O propositions.
- (3) State the Rules of (a) Exportation and (b) Association.
- (4) State all the figures of syllogism and state a valid mood of each figure.
- (5) Explain the difference between propositional variable and propositional constant.
- (6) Symbolize the following using the symbols given in brackets (any *five*) :
  - (i) Ram is tall and stout. (T, S)
  - (ii) The tree is green but does not give shadow. (G, S)

P.T.O.

- (iii) Raghav is either in Pune or if he is in Satara then he will not attend the function. (P, S, A).
- (iv) If the supply of silver remains constant and the use of silver increases then the price of silver rises. (S, U, P).
- (v) If you plant roses then your garden will bloom early and if you plant asters then your garden will not bloom early. (R, E, A)
- (vi) If and only if Anu is elected class President then either Kamal is elected vice-President or Rahul is elected treasurer. (A, K, R.)

2. Answer any *two* of the following : [20]

- (1) What is a square of opposition ? Explain all forms of opposition.
- (2) State valid conversion and obversion of the following (any *five*) :
  - (i) All windows are open.
  - (ii) Some cars are not white.
  - (iii) No student is degree-holder.
  - (iv) Almost all questions are difficult.
  - (v) Every mango is sour.
  - (vi) Not all flowers are fresh.
- (3) Prove the invalidity of the following invalid arguments (any *two*) :
  - (i) $A \supset B$
 $C \supset B$
 $\therefore A \supset C$

$$(ii) \quad A \supset B$$

$$C \supset D$$

$$A \vee D \therefore B \vee C$$

$$(iii) \quad Z \supset A$$

$$Z \vee A \therefore \sim A$$

$$(iv) \quad (E \vee F) \supset (G \cdot H)$$

$$(G \vee H) \supset I$$

$$\sim E \therefore I$$

- (4) (a) Decide with the help of truth table method whether the following statement-forms are tautologous, contradictory or contingency (any *one*) :

$$(i) \quad [(p \supset q) \cdot p] \supset q$$

$$(ii) \quad [(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (r \supset p)$$

$$(iii) \quad \sim [(p \cdot q) \equiv (r \cdot p)] \supset [(p \vee q) \cdot (r \vee p)]$$

- (b) Decide with the help of shorter truth-table *or* truth-tree method whether the following statement-forms are contradictory, contingencies or tautologies (any *one*) :

$$(i) \quad [(p \supset q) \cdot (r \supset p)] \supset (p \supset \sim q)$$

$$(ii) \quad \sim [(p \supset q) \vee (p \cdot q)] \supset [(p \cdot q) \vee (p \supset r)]$$

3. Answer any *one* of the following : [20]

(1) Explain with an illustration the nature of the following fallacies

(any *four*) :

(i) Composition

(ii) Argumentum ad baculum

(iii) Ignoratio elenchi

(iv) Illicit major

(v) Ambiguous middle

(vi) Accident

(2) Prove the validity of the following (any *four*) either by using Direct, Indirect or Conditional proof method :

(1) $A \supset B$

$A \vee (C \cdot D)$

$\sim B \cdot \sim E \therefore C$

(2) $A \supset B$

$C \supset D$

$A \vee C \therefore (A \cdot B) \vee (C \cdot D)$

(3) $T \supset (U \cdot V)$

$(U \vee V) \supset W \therefore T \supset W$

$$(4) \quad R \vee (S \cdot \sim T)$$

$$(R \vee S) \supset (U \vee \sim T) \therefore T \supset U$$

$$(5) \quad \sim A \therefore A \supset B$$

$$(6) \quad Z \supset A$$

$$Z \vee A \therefore A$$

4. Write notes on (any *four*) : [20]

- (1) Traditional classification of propositions.
- (2) Difference between deductive and inductive inferences.
- (3) Any *one* type of Dilemma.
- (4) Null set and Universal set.
- (5) Formal nature of Logic
- (6) Indirect proof.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही चारांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे द्या : [20]

- (1) विधान आणि वाक्यातील फरक स्पष्ट करा.

- (2) A, E, I, O विधानातील पदांची व्याप्ती थोडक्यात सांगा.
- (3) बहिःसरण आणि सहसंबंधाचे नियम लिहा.
- (4) संविधानाच्या चारही आकृत्या देऊन प्रत्येक आकृतीमधील एक युक्त प्रकार लिहा.
- (5) विधान चर आणि विधान अचर मधील फरक स्पष्ट करा.
- (6) कंसात दिलेली चिन्हे वापरून पुढील विधानांचे चिन्हाकन करा (कोणतीही पाच) :
  - (i) राम उंच आणि बळकट आहे. (T, S)
  - (ii) हे झाड हिरवे आहे पण ते सावली देत नाही. (G, S)
  - (iii) राघव एकतर पुण्यात आहे किंवा तो जर सातान्यात असेल तर तो कार्यक्रमास उपस्थित रहाणार नाही. (P, S, A)
  - (iv) जर चांदीचा पुरवठा कायम राहिला आणि जर चांदीचा वापर वाढला तर चांदीचा किंमती वाढतील (S, U, P).
  - (v) जर तू गुलाब लावलेस तर तुझी बाग लवकर फुलेल आणि जर तू अॅस्टर लावलेस तर तुझी बाग लवकर फुळणार नाही. (R, E, A).
  - (vi) जर अनु वर्गाची अध्यक्ष म्हणून निवडली गेली तर आणि तरच एकतर कमाल हा उपाध्यक्ष म्हणून निवडला जाईल किंवा राहुल खजिनदार म्हणून निवडला जाईल. (A, K, R).

2. कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या : [20]

- (1) विधान विरोध चौरस म्हणजे काय? पारंपरिक विधान विरोधाचे सर्व प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) पुढील विधानांचे युक्त परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन द्या (कोणतीही पाच) :
  - (i) सर्व खिडक्या उघड्या आहेत.
  - (ii) काही मोटारी पांढऱ्या रंगाच्या नाहीत.
  - (iii) एकही विद्यार्थी पदवीधर नाही.
  - (iv) बहुतेक प्रश्न अवघड आहेत.
  - (v) प्रत्येक आंबा आंबट आहे.
  - (vi) सर्वच फुले काही टवटवीत नाहीत.

(3) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(i) $A \supset B$

$C \supset B$

$\therefore A \supset C$

(ii) $A \supset B$

$C \supset D$

$A \vee D \therefore B \vee C$

(iii) $Z \supset A$

$Z \vee A \therefore \sim A$

$\therefore \sim A \supset C$

(iv) $(E \vee F) \supset (G \cdot H)$

$(G \vee H) \supset I$

$\sim E \therefore I$

(4) (अ) सत्यता कोष्टकाच्या सहाय्याने पुढील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते ठरवा (कोणताही एक) :

(i) $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$

(ii) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (r \supset p)$

(iii) $\sim [(p \cdot q) \equiv (r \cdot p)] \supset [(p \vee q) \cdot (r \vee p)]$

(ब) लघु सत्यता कोष्टक पद्धतीच्या सहाय्याने पुढील विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते ठरवा. (कोणताही एक) : [20]

(i) $[(p \supset q) \cdot (r \supset p)] \supset (p \supset \sim q)$

(ii) $\sim [(p \supset q) \vee (p \cdot q)] \supset [(p \cdot q) \vee (p \supset r)]$

3. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [20]

(1) खालील तर्कदोषांचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :

(i) समुहाभास

(ii) बलप्रतियुक्ति तर्कदोष

- (iii) लोकाज्ञान तर्कदोष
  - (iv) संदिग्ध मध्यपद
  - (v) अवैध साध्य पद
  - (vi) यदृच्छाभास
- (2) पुढील युक्तिवादांची युक्तता प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष किंवा सोपाधिक सिद्धतेच्या सहाय्याने सिद्ध करा (कोणतेही चार) :

(1) $A \supset B$

$A \vee (C \cdot D)$

$\sim B \cdot \sim E \therefore C$

(2) $A \supset B$

$C \supset D$

$A \vee C \therefore (A \cdot B) \vee (C \cdot D)$

(3) $T \supset (U \cdot V)$

$(U \vee V) \supset W \therefore T \supset W$

(4) $R \vee (S \cdot \sim T)$

$(R \vee S) \supset (U \vee \sim T) \therefore T \supset U$

(5) $\sim A \therefore A \supset B$

(6) $Z \supset A$

$Z \vee A \therefore A$

4. कोणत्याही चारांवर टीपा द्या :

[20]

- (1) विधानांचे पारंपरिक वर्गीकरण
- (2) नैगमनिक आणि वैगमनिक युक्तिवादातील फरक
- (3) उभयापत्तीचा कोणताही एक प्रकार
- (4) रिक्त संच आणि विश्व संच
- (5) तर्कशास्त्राचे आकारिक स्वरूप
- (6) अप्रत्यक्ष सिद्धता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1040

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

SOCIOLOGY

(G-1 : Introduction to Sociology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
  - (1) Characteristics of society
  - (2) Social institutions
  - (3) Characteristics of culture
  - (4) Types of social group
  - (5) Social mobility
  - (6) Non-Government organisation.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
  - (1) Explain the subject-matter of Sociology.
  - (2) Discuss the types of social control.
  - (3) Explain the factors of social change.
  - (4) Discuss the preconditions of social movement.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
  - (1) Define Sociology. Explain the nature and scope of Sociology.
  - (2) Define socialization. Discuss the aims and agencies of socialization.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Reference group
- (2) Elements of social structure
- (3) Gender
- (4) Conformity and deviance
- (5) Characteristics of caste
- (6) Sociology and social work.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) समाजाची वैशिष्ट्ये
- (2) सामाजिक संस्था
- (3) संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये
- (4) सामाजिक समूहाचे प्रकार
- (5) सामाजिक गतीशीलता
- (6) अशासकीय संघटना.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (1) समाजशास्त्राच्या अभ्यासविषयावर चर्चा करा.
- (2) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) सामाजिक परिवर्तनाचे घटक स्पष्ट करा.
- (4) सामाजिक चळवळीच्या पूर्वअटीची चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) समाजशास्त्राची व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) सामाजिकरणाची व्याख्या सांगून सामाजिकरणांचे उद्दिष्टे व साधनाची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) संदर्भसमूह
- (2) सामाजिक संरचनेचे घटक
- (3) लिंगभाव
- (4) अनुचळन आणि विचळन
- (5) जातीची वैशिष्ट्ये
- (6) समाजशास्त्र आणि समाजकार्य.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1041

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY
General Paper I
(Outline of Pre-history, Proto-history and Early History)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the periods of 'Indian History.'
- (2) Name the Neolithic sites in India.
- (3) Write in brief the Vedic literature.
- (4) Explain the four noble truths in Buddhism.
- (5) State in brief the achievements of Samudragupta.
- (6) Write the importance of Satavahana dynasty.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is Archaeology ? State the archaeological sources.
- (2) Write the salient features of Chalcolithic age.
- (3) Write the effects of Greek contact with ancient India.
- (4) State the achievements of the Rashtrakutas.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words (any one). [20]

- (1) Discuss the various types of Megalithic Burials.
- (2) Write an essay on the history of the Kushanas.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Neolithic period
- (2) Copper plate
- (3) Jorwe culture
- (4) Concept of Mahajanapada
- (5) Chandragupta Maurya
- (6) Pallava-Chalukya conflict.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) 'भारतीय इतिहास' यांचा कालखंड सांगा.
- (2) भारतातील नवाश्मयुगीन स्थलांची नावे द्या.
- (3) 'वैदिक साहित्य' थोडक्यात लिहा.
- (4) बौद्ध धर्मातील 'चार आर्य सत्ये' स्पष्ट करा.
- (5) समुद्रगुप्ताची कामगिरी थोडक्यात सांगा.
- (6) सातवाहन घराण्याचे महत्त्व लिहा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) पुरातत्त्वशास्त्र म्हणजे काय ? पुरातत्त्वीय साधने सांगा.
- (2) ताम्रपाषाण युगाची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- (3) प्राचीन भारतासहच्या ग्रीक संपर्काचे परिणाम लिहा.
- (4) राष्ट्रकूटांची कामगिरी सांगा.

3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) महापाषाणीय दफनांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (2) कृषाणांचा इतिहास यावर निबंध लिहा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) नवाशमयुगाचा कालखंड
- (2) ताम्रपट
- (3) जोर्वे संस्कृती
- (4) 'महाजनपद' ही संकल्पना
- (5) चंद्रगुप्त मौर्य
- (6) पल्लव-चालुक्य संघर्ष.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1042

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

STATISTICS

(Descriptive Statistics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B.* :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Symbols and abbreviations have usual meanings.
(iv) Use of calculator and statistical table is allowed.
(v) Graph paper will be provided on request.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are true *or* false : [4×1=4]

- (i) Index numbers are called as economic barometers.
(ii) Bowley's coefficient of skewness is lies between 0 and 1.
(iii) Mean squared deviation about mean is always minimum.
(iv) Honesty is an example of an attribute.

P.T.O.

(b) Choose the *correct* alternative : [4×1=4]

(i) If $\text{corr}(X, Y) = -0.8$, then $\text{corr}(X + 3, Y - 3)$ is :

(A) 0.8

(B) 0.16

(C) -0.8

(D) 0.9

(ii) Box plot helps to judge the :

(A) Central value

(B) Spread

(C) Symmetry

(D) Correlation

(iii) Sum of deviations of all observations about its mean is :

(A) 0

(B) 1

(C) Minimum

(D) Variance

(iv) Second central moment is equal to :

(A) Mean

(B) 0

(C) 1

(D) Variance

(c) Answer in brief : [4×2=8]

(i) Calculate A.M. for a group of 10 observations if :

$$\sum (x_i - 4) = 10.$$

(ii) Define positive and negative correlation with *one* illustration.

(iii) If $Y = 4X - 3$ is the regression line with Y as independent variable then state its regression coefficient.

(iv) Define rank correlation.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Define variance in case of ungrouped data. Explain the effect of change of origin and scale on it.

(b) What is measures of dispersion ? What are the characteristics of good measure of dispersion ?

(c) Find the missing frequency from the following data given that the median is 230 :

Income	Persons
0—100	15
100—200	18
200—300	—
300—400	16
400—500	8

(d) State and prove minimal property of mean square deviation.

- (e) Describe the function of Indian Statistical Institute (I.S.I.) in India.
- (f) Find 4th decile and 78th percentile for the following data :

Age	No. of Students
10—12	5
12—14	22
14—16	40
16—18	30
18 & above	3

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) With usual notations show that $\beta_2 \geq 1$.
- (b) For symmetrical distribution, with usual notations, show that :

$$\frac{m'_3}{m'_1} = 2[m_2 + m_1'^2].$$

- (c) Write a short note on stratified random sampling method.
- (d) Show that for any discrete data S.D. $\geq$ M.D. about mean.
- (e) Construct box plot for the following data :

121, 115, 212, 116, 118, 81, 71.

- (f) In a certain interview there were 126 candidates of which 70 were boys, 36 candidates were successful among them 20 were boys. Obtain the coefficient of association between success in interview and attribute boy. Comment on your result.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) (i) Define Karl Pearson's coefficient of correlation (r) and show that it lies between -1 and $+1$.

(ii) Find rank correlation coefficient for the following information of heights and weights of 7 persons :

Height	Weight
64	71
62	66
65	64
68	68
71	75
70	72
72	80

(b) (i) Suppose X , Y and Z are uncorrelated variables with same S.D. (σ). Obtain the correlation coefficient between $(X + Y)$ and $(Y + Z)$.

(ii) Given $X - 4Y = 8$ and $X - 16Y + 64 = 0$ are the two regression lines, find $(\bar{X}, \bar{Y})$ and estimate Y for $X = 1$.

(c) Derive Spearman's rank correlation coefficient in case of without ties observations.

(d) Fit a simple linear model of the type $Y = a + bX + \epsilon$, with $E(\epsilon) = 0$ and $\text{Var}(\epsilon) = \sigma^2$ by least square method.

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) (i) Explain the effect of change of origin and scale on correlation coefficient. [5]

(ii) Given the following information of prices of commodities in two cities :

	Mumbai	Pune
Mean price	69	65
S.D. of price	2	3

Also given $r = 0.8$. Find most likely price of commodity in Pune if price of commodity in Mumbai is given as Rs. 75. [5]

(iii) Spearman's rank correlation coefficient between X and Y is $\frac{2}{3}$. If sum of squares of differences between ranks is 55, assuming that no rank is repeated, find the number of pairs in the series. [6]

(b) (i) Calculate Fisher's price and quantity index number for the following data :

$$\begin{aligned}\sum p_0 q_0 &= 1660, \quad \sum p_0 q_1 = 1070, \quad \sum p_1 q_0 = 2070, \\ \sum p_1 q_1 &= 1340. \quad [5]\end{aligned}$$

(ii) Find correlation coefficient (r) for the following information :

$$\begin{aligned}n &= 10, \quad \sum x = 9, \quad \sum y = 5, \quad \sum x^2 = 653, \quad \sum y^2 = 595, \\ \sum xy &= 534. \quad [5]\end{aligned}$$

(iii) What is index number ? Describe the problems in the construction of index numbers. [6]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1043

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

APPLIED MATHEMATICS

AMG-1 : Calculus and Differential Equations

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *eight* of the following : [16]

(a) State any *two* order axioms of real numbers.

(b) If $|x| \leq a$, then prove that $-a \leq x \leq a$ where $a > 0$.

(c) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 2^-} \frac{|x-2|}{x-2}$.

(d) Find y'' , if $y = e^x \sin(x + 3)$.

(e) Discuss the continuity of $f(x) = \frac{e^x}{x-3}$ on $\mathbf{R}$.

(f) Solve the differential equation $\frac{dy}{dx} = \frac{x}{y}$.

P.T.O.

(g) Evaluate $\int_0^{\pi/2} \cos^5 \theta d\theta$.

(h) Show that $(3xy^2 - x^2) dx + (3x^2y - 6y^2 - 1)dy = 0$ is exact.

(i) Solve $y = px + \sqrt{1+p^2}$, where $P = \frac{dy}{dx}$.

(j) Obtain the differential equation of $y = ae^x + be^{-x}$.

2. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Determine the set $A = \{x \in \mathbf{R} \mid |2x + 3| < 7\}$.

(b) Prove that $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ is unique, if it exists.

(c) Find the value of C in Cauchy's mean value theorem for $f(x) = e^x$, $g(x) = e^{-x}$ on $[a, b]$.

(d) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} x^x$.

(e) Expand e^x in ascending powers of $x - 1$.

(f) If $f(x)$ and $g(x)$ are continuous functions at $x = a$, then show that $f + g$ is continuous at $x = a$.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) State and prove Lagrange's mean value theorem. Find C in LMVT for $f(x) = \log x$ on $[1, e]$.

(b) (i) Prove that $|a,b| = |a| \cdot |b|$ for all $a, b, \in \mathbf{R}$.

(ii) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^{1/x}}{e^{1/x} + 1}$, if it exists.

(c) If $y = \tan^{-1}x$, then prove that

$$(1 + x^2)y_{n+2} + 2(n + 1)xy_{n+1} + n(n + 1)y_n = 0.$$

4. Attempt any *four* of the following : [16]

(a) Evaluate $\int \frac{\cos x}{(1 + \sin x)(2 + \sin x)} dx$.

(b) Evaluate $\int \frac{x^2 + 1}{x^4 + 1} dx$.

(c) Evaluate $\int_0^{\pi/2} \sin^3 \theta \cos^2 \theta d\theta$.

(d) Solve $\frac{dy}{dx} = xy + x + y + 1$.

(e) Solve $P^2 - 5P + 6 = 0$, where $P = \frac{dy}{dx}$.

(f) Solve $(x^2 + y^2 + 2x) dx + 2ydy = 0$.

5. Attempt any *two* of the following : [16]

(a) Evaluate $\int \frac{3x+2}{\sqrt{2x^2 + 2x+1}} dx$.

(b) Solve $\frac{dy}{dx} = \frac{2x+y+3}{2y+x+1}$.

(c) (i) Show that the family $y^2 = 4a(x + a)$ is self-orthogonal.

(ii) Solve $\cos y \cos px = \sin y \sin px + P\sqrt{p}$, where

$$P = \frac{dy}{dx}.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1044

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

APPLIED STATISTICS

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B.* :— (i) All questions are compulsory.
- (ii) Figures to the right indicate full marks.
- (iii) Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.
- (iv) Symbols have their usual meaning.
- (v) Graph papers will be provided on request.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are true *or* false : [1 each]

(i) For any data, mode is always unique.

(ii) Standard deviation of salaries of 10 workers is ₹. 500. If salaries of all the workers are doubled then standard deviation of new set of salaries will also become double.

P.T.O.

(iii) Correlation coefficient cannot be negative.

(iv) If attributes A and B are independent then $\frac{(A)(B)}{N} = (AB)$.

(b) Choose the correct alternative : [1 each]

(i) Harmonic mean of 3, 10, 5, 4, 8 is :

(A) 5

(B) 5.96

(C) 4.96

(D) 5.06

(ii) Central moments are the moments about :

(A) origin

(B) mean

(C) any value

(D) 10

(iii) If Laspeyre's and Paasche's index numbers for year 2008 with respect to the base year 2000, are 130 and 120 respectively then the Fisher's index number of 2008 with respect to base year 2005 is :

(A) 127.47

(B) 128.65

(C) 125.19

(D) 124.91

(iv) Is SRSWOR, probability of selecting any unit in the population of size N at any draw for the sample of size n , is :

(A) n/N

(B) $1/n$

(C) $1/N$

(D) 1

(C) Answer in brief : [2×4=8]

(i) If mean and variance of X are 40 and 8 respectively then find coefficient of variation of X

(ii) If for a certain data $Q_1 = 200$, $Q_2 = 315$, and Bowley's coefficient of skewness, $S_{KB} = -0.65$ then find Q_3 .

(iii) Given : S.D. (X) = 2, S.D. (Y) = 3, $\text{corr}(X, Y) = 0.8$.
If and $U = -2X$, $V = X/10$ then find $\text{cov}(U, V)$.

(iv) Discuss deflating of index numbers.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Explain the procedure of stratified random sampling.

(b) First four raw moments for a frequency distribution are given as 3, 10, 45, 312 respectively. Find second and fourth central moments.

- (c) Locate P_{37} for the following data using less than ogive curve :

Score in Aptitude Test	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No of Students	5	30	45	8	7

- (d) The number of employees in a firm is 240. The number of graduate employees is 140 and total number of males is 150. The number of graduate males is 100. Find the coefficient of association between the attributes 'education' and 'gender'. Interpret your result.
- (e) Explain the term 'skewness'. Explain different types of skewness using suitable diagrams.
- (f) The following data give number of enquiries for a cab on a day :
75, 90, 102, 124, 102, 108, 105, 103, 102, 108, 110, 110, 104,
105, 108, 105, 105, 103, 104, 105, 127

Present the above information using Stem and Leaf chart.

3. Answer any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Define arithmetic mean and discuss its any two merits and demerits.
- (b) The following data give the number of hours of self study recorded per week for 100 students :

Self Study (in hours per week)	No. of workers
4-6	4
6-8	12
8-10	40
10-12	25
12-14	12
14-16	7

Compute median for the above data.

- (c) (i) What is 'sampling' ?
- (ii) Explain the term 'simple random sampling'.
- (d) (i) What is kurtosis ?
- (ii) The second, third and fourth central moments of a distribution are 10–24 and 48 respectively. Compute the measure of kurtosis and comment on the result obtained.
- (e) Marks obtained in midterm examination by 12 students are as given below :

65, 55, 78, 82, 95, 92, 74, 72, 69, 70, 72, 56

Compute

- (i) Standard deviation,
- (ii) Coefficient of variation.

- (f) The following table shows the electricity bill amount per month recorded for 75 consumers :

Electricity bill   Number of consumers
(per month in Rs.)

200-500	10
500-800	15
800-1100	28
1100-1400	12
1400-1700	6
1700-2000	4

Draw histogram for the above frequency distribution and determine mode from it.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

(a) (i) Define Spearman's rank correlation coefficient. [4]

(ii) The following table gives the height (X) and weight (Y) of ten persons : [4]

X	169	165	150	158	160	162	152	164	155	159
In cm										
Y	78	82	56	75	70	85	65	68	60	72
In kg										

Compute the rank correlation coefficient between X and Y.

- (b) (i) What are index numbers ? Discuss their uses. [4]
- (ii) Discuss any four problems in the construction of index numbers. [4]
- (c) The price and quantities for year 2007 and 2012 of commodities are as given in the table below : [8]

Year Commodity	2007		2012	
	Price(p_0)	Quantity(q_0)	Price(p_1)	Quantity(q_1)
A	30	35	25	48
B	25	25	20	45
C	20	30	18	25
D	25	36	20	35

Calculate price index number for year 2012 taking 2007 as a base year using :

- (i) Laspeyre's formula
- (ii) Paasche's formula
- (d) (i) (I) Define Karl Pearson's coefficient of correlation. [2]
- (II) What is scatter diagram ? Mention its use. [2]
- (ii) Explain the concept of regression and discuss its utility by giving suitable illustrations. State an expression for the line of regression of Y on X by the method of least squares and give the interpretation of the parameters involved. [4]

5. Attempt any *one* of the following : [1×16]

(a) (i) Compute the correlation coefficient between X and Y from the following data : $n = 100$, $\Sigma X_i = 250$, $\Sigma X_i^2 = 700$, $\Sigma Y_i = 120$, $\Sigma Y_i^2 = 450$, $\Sigma X_i Y_i = 408$.

Also find correlation coefficient between $U = X + 5$ and $V = -2Y$. [8]

(ii) Define :

(I) Positive class frequency

(II) Order of the class

(III) Fundamental set of frequencies

(IV) Positive association between two attributes. [8]

(b) (i) What is residual plot ? Mention its use. [3]

(ii) The number of units sold (in thousands) of a certain product recorded for *five* years are given below : [7]

Year (X)	1	2	3	4	5
No. of units sold (Y)	5	15	23	30	38

Fit the curve $Y = ab^X$ to the above data. Using the fitted curve, obtain the estimate of Y for the year 10.

(ii) Given :

$N = 10000$, $(A) = 877$, $(B) = 1086$, $(C) = 286$, $(AB) = 338$, $(AC) = 143$, $(BC) = 135$, $ABC = 57$.

Find $(AB\gamma)$, $(A\beta C)$, (αBC) , (ABV) & $(\alpha B \gamma)$ from the above data. [6]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1045

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

PHILOSOPHY

G1 : Introduction to Philosophy

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(i) Explain 'Philosophy as a way of life'.

(ii) Explain the concept of knowledge.

(iii) What is 'Rta' ?

(iv) Explain 'Duty' as a basic concept of Western Ethics.

(v) What is argument ?

(vi) Explain 'Vada' as a method of philosophy.

2. Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

(i) What is the relation between art and morality ?

P.T.O.

(ii) State the Nyaya concept of perception.

(iii) Discuss Buddhist understanding of reality.

(iv) Explain Hedonism and its types.

3. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Define philosophy and explain all branches of philosophy.

(ii) What is God ? Discuss the arguments for the existence of God.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(i) Kant's concept of Goodwill

(ii) Idealism

(iii) Deductive argument

(iv) Varnasramadharma

(v) Reason as a source of knowledge

(vi) Beauty.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) 'तत्त्वज्ञान म्हणजे जीवनमार्ग' स्पष्ट करा.

(ii) 'ज्ञान' संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) 'ऋत' म्हणजे काय?

(iv) पाश्चात्य नीतिशास्त्रातील 'कर्तव्य' ही मूलभूत संकल्पना स्पष्ट करा.

(v) युक्तिवाद म्हणजे काय?

(vi) तत्त्वज्ञानाची एक पद्धती म्हणून 'वाद'पद्धती स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) कला आणि नीती यातील संबंध काय आहेत ?

(ii) न्याय दर्शनातील 'प्रत्यक्ष' ही संकल्पना सांगा.

(iii) बौद्धांच्या वास्तवासंबंधीच्या (सत्संबंधीच्या) आकलनाची चर्चा करा.

(iv) सुखवाद आणि सुखवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) तत्वज्ञान या संकल्पनेची व्याख्या देऊन तत्वज्ञानाच्या सर्व शाखा स्पष्ट करा.
- (ii) ईश्वर म्हणजे काय? ईश्वराच्या अस्तित्वासाठी दिलेल्या युक्तिवादांची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) कांटची सत्संकल्प ही संकल्पना
- (ii) कल्पनाववाद
- (iii) निगमनात्मक युक्तिवाद
- (iv) वर्णाश्रमधर्म
- (v) बुद्धी-ज्ञानाचे एक साधन
- (vi) सुंदरता.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1046

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
MATHEMATICAL PRE-REQUISITES
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *ten* of the following : [20]

(1) Solve the equations :

$$4x + y = 3, \quad x - y = 7$$

(2) Find equilibrium price for :

$$Q_s = 10 - P, \quad Q_d = -5 + 4P.$$

(3) Find the slope at $x = 4$ if $y = x^2 - 5x$.

(4) Define marginal cost.

(5) Find marginal function at $Q = 3$ if $TR = 12Q - Q^2$.

(6) Find z_{xy} if $z = x^4y^4$.

(7) Evaluate $\frac{dy}{dx}$ at $x = 2$ if $y = 3x^2 - 1$.

(8) Evaluate :

$$\lim_{x \rightarrow 1} (x^3 - 2x + 4).$$

P.T.O.

(9) Given $y = ax^2 + bx + c$, find $\frac{dy}{dx}$.

(10) Define inflection point.

(11) Find slope and y -intercept if :

$$2x - 3y = -6.$$

(12) What is critical point ?

(13) If $y = u^2$ and $u = 2x + 3$, find $\frac{dy}{dx}$.

2. Solve any *two* of the following : [10]

(1) Use product rule to find $\frac{dy}{dx}$ if :

$$y = (2x^4 + 5)(3x^5 - 8).$$

(2) Find the MR function if $P = Q^2 + 2Q + 1$. Evaluate at $Q = 4$.

(3) Use quotient rule to find $\frac{dy}{dx}$ if $y = \frac{6x-7}{8x-5}$.

(4) If $z = x^2y^3 + 3x^4 + y^4$, then verify that $z_{yx} = z_{xy}$

3. Evaluate any *two* of the following : [20]

(1) Examine :

$$z = 3x^2 + 2y^2 - xy - 4x - 7y + 12$$

for extreme values.

(2) Find y^I , y^{II} , y^{III} and y^{IV} at $x = 3$ if $y = (5 - x)^4$.

(3) Find the price elasticity of supply at $P = 3$, $P = 5$ if $Q - 1.5P + 3 = 0$.

(4) Explain Lagrange's method of undetermined multipliers.

4. Attempt any *two* of the following : [30]

(1) The cost function is $c = 8x^2 + 6y^2 - 2xy - 40x - 42y + 180$.
Minimise this function and find optimal value at critical point.

(2) If $z = x^3 - 9xy - 3y^3$, then find $z_x, z_y, z_{xx}, z_{yy}, z_{xy}, z_{yx}$ and evaluate at $x = 1, y = -1$.

(3) Define product and quotient rules of derivative. Find $\frac{dy}{dx}$ if

$$y = \frac{4x^5}{1 - 3x}.$$

(4) Maximise the functions $TR = 32Q - Q^2$ and $\pi = -Q^2 + 11Q - 24$. Evaluate them at critical points.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1047

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

FOUNDATION COURSE

(Restructuring)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write answers of the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
  - (i) Explain the importance of Religion.
  - (ii) State the work of Ramkrishna Mission.
  - (iii) Explain how to do classification of science.
  - (iv) Explain the concept of Globalization.
  - (v) State the types of Democracy.
  - (vi) Give the information about Professional Values.
2. Write answers of the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
  - (i) State the information about feminism movement in India.
  - (ii) State the steps of scientific method.
  - (iii) Explain the merits and demerits of Privatization.
  - (iv) Give the information about Indian Space Research.

P.T.O.

3. Write the answer of any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Describe the information about Economically Progress of India.
- (ii) State the characteristics of Indian Population.
4. Write short notes on the following in **100** words each : [20]
- (i) National Integration
- (ii) Government
- (iii) Theosophical Society
- (iv) Women Empowerment
- (v) Importance of Research
- (vi) Human Rights and Responsibilities.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची **100** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) धर्माचे महत्व स्पष्ट करा.
- (ii) रामकृष्ण मिशनचे कार्य सांगा.
- (iii) विज्ञानाचे वर्गीकरण कसे केले जाते, ते स्पष्ट करा.
- (iv) जागतिकीकरण संकल्पना स्पष्ट करा.
- (v) लोकशाहीचे प्रकार सांगा.
- (vi) व्यावसायिक मुल्याबाबत माहिती द्या.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : [20]
- (i) भारतातील स्त्रिवादी चळवळीबाबत माहिती सांगा.
- (ii) वैज्ञानिक पद्धतीचे टप्पे सांगा.
- (iii) खाजगीकरणाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- (iv) भारतीय अवकाश संशोधनाबाबत माहिती द्या.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा : [20]
- (i) भारताच्या आर्थिक विकासाबाबत माहिती विशद करा.
- (ii) भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्टे सांगा.
4. खालील टिपा 100 शब्दात लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) राष्ट्रीय एकात्मता
- (ii) सरकार
- (iii) थिऑसॉफीकल सोसायटी
- (iv) स्त्रि-सबलीकरण
- (v) संशोधनाचे महत्व
- (vi) मानवी हक्क व कर्तव्ये.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1050

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

COMPUTER APPLICATIONS-I

(Vocational Course)

(2013 PATTERN)

Time : 2 Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Draw a neat-labeled diagram wherever necessary.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following : (any *five*) [10]

(i) Computer

(ii) Octal

(iii) Unicode

(iv) Multimedia

(v) ROM

(vi) Paint brush

(vii) Barcode reader.

2. Answer the following : (any *two*) [10]

(i) Explain following devices :

(a) DVD

(b) Magnetic tape

(ii) What is operating system ?

(iii) What is chatting and downloading in internet ?

P.T.O.

3. Solve the following :

[15]

(a) Convert from Decimal to Binary

$$(55)_{10} = ( )_2$$

(b) Convert from Binary to Hexadecimal

$$(110111)_2 = ( )_{16}$$

(c) Convert from Binary to Octal

$$(111000111)_2 = ( )_8$$

(d) Binary Addition :

$$10111 + 10101 = ?$$

(e) Binary Subtraction :

$$10101 - 101 = ?$$

4. Answer the following :

[5]

Explain steps to use mail merge in MS-Word.

Or

Define internet and explain uses of internet.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1051

F.Y.B.A. (Vocational Stream) EXAMINATION, 2018

FUNCTIONAL ENGLISH

(Paper-I)

[An Introduction to English Language and Writing Skills in

English (Theory)]

(2013 PATTERN)

Time : 3 Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Write short notes on any *two* of the following : [6]

(i) Nature and characteristics language

(ii) Active and passive articulators

(iii) Consonants in English.

(b) Find in the blanks (any *five*) : [5]

(i) / j, w / are..... in English.

(ii) / p, b / are..... plosives in English.

(iii) The diphthongs ending in /U/ are.....

(iv) The initial consonant in the word 'sign' is..... .

(v) The diphthong sound in the word 'bite is.....

(vi) The vowel sound in the word 'book' is..... .

(vii) The consonant cluster in the word 'special' is..... .

P.T.O.

(c) State whether the following statements are true *or* false (any *five*) : [5]

(i) / v, d / are voiceless consonants.

(ii) Voiced alveolar fricative is |t| .

(iii) There are twelve pure vowels in the British RP.

(iv) Diphthongs are treated as a vowel in syllable.

(v) There are three nasal consonants in the British RP.

(vi) Vocal cords vibrate in the production of voiceless sounds.

(vii) / i, e / are back vowels.

2. (a) Use the correct tense forms of the verbs given in the brackets : [3]

After discussing for an hour, the chairman (decide) to issue the order of dismissal of one of the employees. He (call) the secretary and said, "I am (go) to dismiss you right now."

(b) Fill in the blanks with appropriate prepositions given in the brackets. [2]

[with; of; on; in]

..... Sunday morning I was sitting.....my kids reading newspaper. Suddenly, we heard a bird singing..... the bush near compound wall. One..... my kids ran out to see the bird but the bird disappeared.

(c) Change the voice (any *two*) : [2]

(i) Clerk was filing the papers.

(ii) The artist paints a fine picture.

(iii) Recently, I purchased a smartphone.

- (d) Use articles (a/an/the) wherever necessary. [2]
In..... United Kingdom, apple groves are common sight. One can see..... apple tree outside every house. They are..... beautiful sight when lot of apples grow on a tree and get ripe ..... apples are collected and sent to processing factories or for juice extraction.
- (e) Choose the *correct* alternative and rewrite the sentences (any *five*) : [5]
- (i) John (is understanding/understands) Marathi.
(ii) Either Mary or her friends (are/is) right.
(iii) They should study hard to achieve success, (should they ?/ shouldn't they ?)
(iv) The (leg of table/table's leg) is broken.
(v) He will talk (to/with) the concerned person.
(vi) He prefers cold coffee (than/to) hot coffee.
(vii) They are (going/going to) home now.
(viii) Where (you want/do you want) to go ?
3. (a) Write notes on any *two* of the following : [10]
(i) The falling tone
(ii) Word stress
(iii) Uses of the tones.
- (b) Divide the following sentences into tone groups and mark accent and intonation (any *five*) : [10]
(i) Hello sir, how are you ?
(ii) As I saw him, he ran away.
(iii) Should we go to the laboratory ?

- (iv) Help me.
- (v) What an interesting story !
- (vi) My relatives are reaching the capital soon.
- (vii) When will you help me ?

4. Develop the following points into a good paragraph of about fifteen sentences : [10]

Environmental Pollution

- Introduction
- Definition
- Types of pollution–Air, Water, Soil.
- Causes and effects
- Remedies
- Need for clean environment
- Conclusion

Or

Write a short paragraph on the topic ‘Necessity of Hard Work’.

5. Write a paragraph on the basis of the given information : [10]

Production of Fish Food in Maharashtra (in Thousand Tonnes)

Year	Sea Fishing	Sweet water Fishing	Total Production
1997	1055	420	1465
1998	1250	470	1720
1999	990	400	1390
2000	1290	505	1795
2001	1350	600	1950

6. Read the following entries from the Oxford Advanced Learner's Dictionary and answer the questions given below (any five) : [10]

global /'gləʊbl; AmE 'gloubl/ *adj.* [usually before noun] **1** covering or affecting the whole world: *global issues* o *The commission is calling for a global ban on whaling.* o *the company's domestic and global markets* **2** considering or including all parts of sth: *We need to take a more global approach to the problem.* o *global searches on the database* o *They sent a global e-mail to all staff.* ► **glob·al·ly** /-bəli/ *adv.*: *We need to start thinking globally.*

glob·al·ize (BrE also **-ise**) /'gləʊbəlaɪz; AmE 'glou-/ *verb* [V, VN] (economics) if sth, for example a business company, **globalizes** or is **globalized**, it operates all around the world ► **glob·al·iza·tion, -isa·tion** /,gləʊbəlaɪ'zeɪʃn; AmE ,gloubələ'z-/ *noun* [U]: *the globalization of world trade*

global 'village *noun* [sing.] the whole world, looked at as a single community that is connected by electronic communication systems

global 'warming *noun* [U] the increase in temperature of the earth's atmosphere, that is caused by the increase of particular gases, especially CARBON DIOXIDE—see also GREENHOUSE EFFECT

globe /gləʊb; AmE gloub/ *noun* **1** [C] an object shaped like a ball with a map of the world on its surface, usually on a STAND so that it can be turned **2 (the globe)** [sing.] the world (used especially to emphasize its size): *tourists from every corner of the globe* **3** [C] a thing shaped like a ball

globe 'artichoke *noun* = ARTICHOKE (1)

globe·trot·ting /'gləʊbtrotɪŋ; AmE 'gloubtra:tɪŋ/ *adj.* (informal) travelling in many countries all over the world: *a globetrotting journalist* ► **globe·trot·ter** *noun* **globe·trot·ting** *noun* [U]

globu·lar /'glɒbjələ(r); AmE 'glɑ:b-/ *adj.* shaped like a ball, GLOBE or globule; consisting of globules

glob·ule /'glɒbjʊ:l; AmE 'glɑ:b-/ *noun* a very small drop or ball of a liquid or of a solid that has been melted: *a globule of fat*

Questions :

- (i) Write two meanings of 'globe'.
- (ii) Transcribe the word 'global' phonemically according to British English.

- (iii) Transcribe the word 'globe-trotting' phonemically according to American English.
- (iv) Use the term 'global village' in your own sentence.
- (v) How many syllables are there in the words 'globalize' and 'globule' ?
- (vi) Which syllables are stressed in the words 'globular' and 'global' ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1052

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)
(Paper-I : Fundamentals of Tourism)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (Around in 50 words). [10]
(i) Natural tourism.
(ii) Meaning of tourism.
(iii) Annual holiday.
(iv) Visitor.
2. Write short notes on any *four* (Around in 100 words). [20]
(i) Balance of payment
(ii) Paid holiday
(iii) Handicrafts
(iv) Foreign currency

P.T.O.

(v) Tourism business.

(vi) Capital output.

3. Answer any *three* (200-250 words) [30]

(i) Concept of sports and adventure tourism.

(ii) Growth of tourism in India.

(iii) What is the tourist importance to a country ?

(iv) Explain capital output ratio.

(v) Bring out the socio-economic importance of tourism.

4. Answer in detail any *one* (Around in 500 words) [20]

(i) Write in detail about your study tour.

(ii) Explain in detail eco-tourism and its importance.

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1053

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

प्रयोजनमूलक हिन्दी : (वोकेशनल)

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्नपत्र : 1

(हिंदी भाषा : विविध रूप, राजभाषा हिंदी तथा व्याकरण)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घण्टे

कुल अंक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए हिंदी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

(1) Debit

(2) Handwriting

(3) Payment

(4) Writing

(5) Department

(6) Discount

(7) Grant

P.T.O.

(आ) निम्नलिखित हिन्दी शब्दों में से किन्हीं पाँच के लिए अंग्रेजी और मराठी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (1) अधिकतम
- (2) सही
- (3) आपसी
- (4) यात्रा
- (5) निदेशक
- (6) संयुक्त
- (7) गुप्त

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

- (क) अनुच्छेद 344
- (ख) राजभाषा हिन्दी
- (ग) संपर्क भाषा।

3. प्रयोजनमूलक हिन्दी के विविध रूप स्पष्ट कीजिए। [12]

अथवा

‘राष्ट्रभाषा, राज्यभाषा और राजभाषा का अंतर स्पष्ट कीजिए।

विभाग ‘ब’

4. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए : [15]

- (घ) आवेदन पत्र को किन भागों में बाँटा जाता है?
- (च) मानक हिंदी वर्णमाला लिखिए।
- (छ) कंप्यूटर की विशेषताएँ विशद कीजिए।
- (ज) श्रुतिमूलक ‘य’ और ‘व’ के उदाहरण दीजिए।
- (झ) छुट्टियों के विविध प्रकार लिखिए।

5. (त) निम्नलिखित गद्यांश का हिन्दी में अनुवाद कीजिए : [7]
हसणे आणि हसविणे हे मानवाचे वैशिष्ट्य आहे. अन्य पशुपक्षी रडतात, ओरडतात, रागावतात, चिडतात, पण कधीही हसत नाहीत किंवा हसवीत नाहीत. कुत्र्यांची, मांजरांची किंवा माकडांची पिले खेळकर असतात, पण त्यांच्या त्या चेष्टांनी मनुष्य हसतो. ते प्राणी हसत नाहीत. याचे कारण असे की, हसणे आणि हसविणे यांच्याशी बुद्धी, भावना, कल्पना, ज्ञान, तर्क, सुसंगती अनुभव, सहानुभूती या सगळ्या गोष्टींचा संबंध आहे. या गोष्टी मानवेतर प्राण्यांजवळ नाहीत. म्हणूनच जो हसतो आणि जाणीवपूर्वक हसवतो तो माणूस !
- (थ) प्राचार्य के नाम बीमारी की वजह से छुट्टी पाने के लिए आवेदन-पत्र लिखिए : [8]

6. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]
- (द) कंप्यूटर का कार्यक्षेत्र
(ध) इंटरनेट और हिंदी
(न) भारतीय आँकड़ों का अंतर्राष्ट्रीय रूप
(य) आवेदन-पत्र का मुख्य भाग
(र) हिंदी में हल् चिह्न।

Total No. of Questions—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5301]-1055

F.Y. B.A. EXAMINATION, 2018

COMPUTER APPLICATIONS-II

(Vocational Course)

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Attempt all questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following : (any *five*) [20]

(a) Define :

(i) Program

(ii) Flowchart

(b) Explain while loop with syntax and example.

(c) Explain increment and decrement operators with example.

(d) What is array ? Explain need for array.

(e) Explain printf( ) and scanf( ) functions.

(f) Explain any *two* Data types in C.

(g) What is variable ? State rules for defining variable name.

2. Write a program to solve the following (any *two*) : [10]

(a) Write a program to find maximum and minimum of three numbers.

(b) Write a program to count the vowels in a string.

(c) Write a program to display multiplication table of any no.

P.T.O.

3. Find the output (any *two*) :

[10]

(a) void main()

```
{
    int no, ans;
    no = 5;
    ans = sqr(no);
    Printf("Answer=%d",ans);
}
square(int n)
{
    return (n*n);
}
```

(b) #include <stdio.h>

```
void main()
{
    int a=10, b=11;
    int c;
    c=(a<b)?a:b
    Printf("%d",c);
}
```

(c) #include <stdio.h>

```
void main()
{
    char str[10];
    Printf("Enter any string:");
    Scanf("%s",&str);
    Printf("String contains : %d characters", strlen(str));
}
```